

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 800 fr. per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

DE BELGISCHE GRONDWET — HAAR EVOLUTIE — HAAR HUIDIGE HERZIENING

Rede uitgesproken door Mr. Herman HEYVAERT,
op de plechtige openingszitting van de Conferentie der jonge Balie
te Dendermonde op zaterdag 13 december 1969.

Toen onze eminente Confrater, en oud-Minister, de Heer Paul-Maurice Orban, in het jaar 1960, een conferentie hield te Athene onder de auspiciën van de « Banque Commerciale de Grèce en de Banque Ionienne Populaire » begon hij deze met de volgende woorden:

« J'ai lu naguère dans le magistral ouvrage, que Monsieur André Bonnard, consacre à la civilisation grecque, cette réflexion d'Hérodote: Si l'on proposait à tous les hommes de faire un choix parmi les meilleures lois, qu'ils observent dans les différents pays, il est certain qu'après un examen réfléchi, chacun se déterminerait pour celle de sa patrie; tant il est vrai, que tout homme est persuadé, qu'il n'en est pas de plus belle. »

Meester Orban zal het mij niet ten kwade willen nemen, dat ik bij het uitspreken van de eerste woorden dezer conferentie, mij aan plagiaat schuldig maak, doch het is mijn oprechte overtuiging dat een spreekbeurt, met het onderwerp, dat ik gekozen heb, geen betere inleiding kon vinden.

Onze Belgische Grondwet werd uitgevaardigd op 8 februari 1831, amper 8 maanden nadat de revolutie tegen het bewind van Koning Willem was uitgebroken.

Zij is dus ruim 130 bijna 140 jaar in voege en behoort samen met deze van de Verenigde Staten van Amerika en deze van Zweden, tot de oudste *geschreven* grondwetten, welke op heden nog van kracht zijn!

Dit is grotendeels te danken aan haar ruime, soepele bewoordingen dewelke steeds brede interpretatie hebben toegelaten.

Geachte Dames, Mijne Heren, ik zou deze conferentie kunnen indelen in 3 delen.

Zeer kort zou ik in Deel I *de historische grondslag* willen schetsen, welke aan de basis ligt van onze Grondwet.

In deel 2, zal ik zeer kort uitwijden over het « type » van onze Grondwet en in een belangrijker deel III, zal ik trachten de *evolutie* zelf te schetsen, sedert 1831; nml. de 2 vorige grondwetsherzieningen en de thans aan gang zijnde procedure.

Deel I: De historische Grondslag.

Om des te beter de inhoud en de zin van onze « Constitutie » te vatten, is het nuttig even te blijven stilstaan bij de historiek zelf, bij de stromingen en filosofieën, welke op het moment van haar ontstaan in onze streken en buurlanden, welke ons beïnvloeden, heersten.

Bij decreet van 1 oktober 1795, werden onze gewesten geannexeerd bij Frankrijk, onder wiens administratieve structuur wij automatisch kwamen te staan.

Op het Congres van Wenen, werden aan Willem van Oranje toebedeeld de oude Verenigde Provincies, de Oostenrijkse Nederlanden, t.t.z. de Belgische Provincies en het Prinsbisdom Luik.

Laten we deze toebedeling of liever gezegd deze « Samenvoeging » eerder een ongelukkig huwelijk noemen, op politiek, religieus, ideologisch gebied!

Iedereen kent de gevolgen van het autokratisch optreden van Koning Willem: na 15 jaren komt onvermijdelijk de scheiding.

De Revolutie breekt uit op 3 september 1830 en bij Decreet van 4 oktober 1830 wordt de onafhankelijkheid van België uitgeroepen!

« De voorlopige regering » welke onmiddellijk de verkiezingen van het Nationaal Congres organiseerde, heeft dan ook niet geaarzeld om op 12 november 1830, haar machten over te dragen aan dit Nationaal Congres, met uitzondering evenwel van de uitvoerende macht, welke zij zal behouden tot op het moment van de verkiezing van de Regent op 24 februari 1831.

Op 4 juni 1831 wordt Leopold van Saksen Coburg Gotha tot Koning verkozen.

Reeds op 7 februari 1831, was door het Nationaal Congres, onze Grondwet afgekondigd.

We kunnen hieruit de logische gevolgtrekking afleiden, dat het veel minder tijd in beslag heeft genomen de ganse Grondwet op te stellen, dan de « gedeeltelijke » herziening ervan te bewerkstelligen, welke momenteel aan de gang is!

Deel II : Welke is nu het « type » van onze Grondwet ?

Henri Pirenne, België's grootste geschiedschrijver schreef :

« qu'elle apparaît comme le type le plus complet et le plus pur d'une Constitution parlementaire et libérale et qu'elle fût un chef d'œuvre de sagesse politique. »

Camille Joset, een ander groot historicus sprak er over in volgende bewoordingen :

« L'œuvre du Congrès a été l'élaboration d'une Constitution du libéralisme le plus complet et qui a non seulement assuré la stabilité du régime depuis lors, mais a encore été imitée durant un siècle par les autres pays. »

C'est l'œuvre d'une aspiration généreuse, désintéressée et non d'un parti ! »

Professor De Meyer van de Leuvense Universiteit geeft volgende definitie :

« De Grondwet of Constitutie is een bijzonder plechtige akte of ruimer uitgedrukt, een stel van rechtsnormen van bijzonder gezag, die heiliger worden geacht dan de gewone wetten en die meestal slechts mits naleving van een bijzondere procedure worden gewijzigd !!! »

Deze van 1831 is de vrucht van de brede theoriën der Engelse en Franse rechtsgeleerden en filosofen uit de vorige eeuw.

Vergeten we niet, dat de heersende theorie, daze was van de « trias politica », nml. de 3 onderscheiden staatsmachten, opgebouwd door de Engelse politicus Locke en de Fransen Montesquieu en J.J. Rousseau.

Onze Grondwet beschrijft een parlementair regime van het Engels type : nml. een monarchie, gemilderd door de ministeriële verantwoordelijkheid ; waar de uitvoerende macht afhankelijk gesteld wordt van het Parlement en dus van de publieke opinie !

Als reactie tegen het bewind van Willem van Oranje werd het principe der *volkssoevereiniteit* gehuldigd !

Een der basis-principes is de totale *onafhankelijkheid van de Rechter* welke benoemd wordt voor het leven en onafzetbaar is !

Deel III : De evolutie.

Zoals hoger uiteengezet, is de Belgische Grondwet, sedert haar afkondiging in 1831 weinig geëvolueerd.

Slechts 2 grondwetsherzieningen hebben plaats gevonden: de eerste in 1893, de tweede in 1921.

Noch de eerste, noch de tweede hebben enige wijziging gebracht aan de basis-principes van de originele tekst.

Zij waren slechts het gevolg van de democratisering van onze maatschappij.

Vóór 1831 tot aan de 1^e herziening, nml. deze van 1893 was het « censitaire » stemrecht in voege : nml. het « mogen » stemmen werd bepaald door het minimum aan belastingen, dat de staatsburger betaalde !

In de eerste jaren na de onafhankelijkheid, waren in ons land ongeveer 46.000 kiezers over een bevolking schommellend tussen 3 en 4 miljoen.

De oorspronkelijke tekst van art. 47 luidde : « De Kamer van Volksvertegenwoordigers bestaat uit afgevaardigden, rechtstreeks gekozen door de ingezetenen, die bij de kieswet bepaalde belasting, betalen ; deze belasting mag niet meer dan 100 gulden rechtstreekse belastingen, noch minder dan 20 gulden bedragen. » (20 gulden, kwamen toen overeen met 42 fr.)

— In 1848 werd dit minimum verlaagd, waardoor het kiezerskorps steeg tot 80.000. (zonder grondwetsherziening)

— In 1893 komt de 3^e politieke partij op. (nml. de Socialistische) met de gekende sociale evolutie, waardoor in het jaar 1893 de 1^e grondwetsherziening zich opdroeg.

— Op 18 april 1893 komt het *verplichtend* maar *pluraal* stemrecht in voege !

Art. 47 van de G.W. stipuleerde, dat iedere Belg, welke

25 jaar oud was en gedurende 1 jaar in dezelfde gemeente gedomicilieerd was, stemgerechtigd was.

Nochtans kregen volgende categoriën van personen een supplementaire stem :

1) de familie vader, welke 35 j. oud was en een minieme persoonlijke belasting betaalde ;

2) de eigenaar van een onroerend goed met minimum waarde van 2.000 fr. of deze, welke een daaraan corresponderend inkomen had en dit kon bewijzen, aan de hand van een spaarboekje.

3) de « bekwame » t.t.z. 2 supplementaire stemmen werden toegekend aan een gediplomeerde van het Middelbaar Onderwijs, Hogere Graad of aan dezen, welke een beroep hadden uitgeoefend of uitoefenden hetwelk dergelijke « kennis » impliceerde.

Art. 47 voorzag, dat 1 persoon, *maximum* 3 stemmen zou mogen uitbrengen.

Op die wijze steeg het kiezerskorps van 137.000 in het jaar 1892 tot 1.370.000.

Van dit aantal, waren er 853.000 kiezers met 1 stem.

293.000 kiezers met 2 stemmen.

223.000 kiezers met 3 stemmen.

Bij de wet van 24 november 1899 (dus 1 jaar na de grondwetsherziening) werd de « proportionele vertegenwoordiging » in voege gebracht.

In het jaar 1921 werd dan de 2^e Grondwetsherziening van onze geschiedenis doorgevoerd, welke leidde tot gewoon *algemeen enkelvoudig stemrecht*.

Ten slotte werd ook aan de vrouwen stemrecht toegekend bij de Wet van 27 maart 1948.

Hierin werd bepaald, dat de Belgische vrouwen « verkiesbaar » zijn, onder dezelfde voorwaarden als de mannen.

Niemand zal mij kunnen tegenspreken, wanneer ik zeg, dat na de 1^e wereldoorlog het parlementair regime enigszins een grondige evolutie onderging.

Terwijl tot aan het jaar 1914 de politieke werking van ons land gedomineerd werd door de wetgevende macht, kan evenwel hetzelfde niet gezegd worden van de latere en zelfs hedendaagse periode.

Sociale, economische, financiële crisissen lieten duidelijk aanvoelen dat de ingewikkelde parlementaire procedure haar doeltreffendheid miste.

Sommige landen trachtten hieraan te verhelpen door een autocratisch stevig regime in te voeren. Anderen door aan de uitvoerende macht, bepaalde uitgebreide machten toe te kennen.

Bovendien is ten gevolge van de disproportie in de nataliteit in onze 2 gemeenschappen enerzijds, en de vlaamse bewustwording anderzijds, het taalprobleem zich hoe langer, hoe scherper gaan stellen !

En zo komen we uiteindelijk tot het laatste en belangrijkste deel van deze Conferentie : de *huidige Grondwetsherziening* :

In de loop van de laatste 11 jaren is de herzieningsprocedure tot 3 maal toe ingesteld geweest : in 1953, in 1956 en uiteindelijk in 1962.

In 1954, verscheen in het Belgisch Staatsblad dd. 14 april de verklaring tot herziening waarin een reeks van 12 verklaringen van Kamer en Senaat vervat waren, alsmede een verklaring van de Koning, bevattende de 22 in de verklaring tot herziening opgesomde artikelen.

Alle toenmalige ministers hadden er hun handtekening op geplaatst.

De 2^e verklaring tot herziening werd bekend gemaakt in het Belgisch Staatsblad op 30 april 1958 en was enigszins verschillend van de 1^e.

Het K.B. bevatte eveneens een verklaring van de Kamer tot herziening van 22 genummerde bepalingen van de Grondwet. De stemming was reeds verkregen door de beide Kamers. Deze verklaring werd echter niet door de Regering mede ondertekend.

Verder is men nooit geraakt! en tot een herziening zelf is het nooit gekomen.

Uiteindelijk heeft de Regering voorgezeten door de heer Théo Lefèvre, het initiatief genomen om de herziens-procedure zelf in te stellen.

Deze regering heeft van meet af aan een werkgroep gelast met de studie van de Grondwettelijke problemen. (beslist in de Ministerraad van 6 april 1962.)

De taak van deze werkgroep was in feite het voorbereiden van de *verklaring der herziening*.

De *verklaring tot Grondwets-herziening* werd in het Belgisch Staatsblad van 17/4/1965 gepubliceerd en had tot gevolg hetgeen de Grondwet trouwens uitdrukkelijk voorschrijft in art. 131 alinea 2 en 3 de *ontbinding der Kamers*.

Dient opgemerkt, dat zich reeds wijzigingen hadden voorgedaan in deze werkgroep en de P.V.V. zich had terug getrokken naar aanleiding van discussie betreffende het fameuze art. 3 bis, over de Raden van Senatoren!

De 2 overige partijen hebben toen samen het document afgewerkt.

Toen de Regering Eyskens aan het bewind kwam stond formeel in de regeringsverklaring, dat zij het op zich nam, binnen afzienbare tijd alle communautaire problemen op te lossen en het is opvallend, dat de verklaring, welke op 2 maart 1968 in het Belgisch Staatsblad verscheen virtueel identiek is aan deze van 17 april 1965!

Welk is nu het doel van de huidige Grondwets-herziening.

I. De instellingen veranderen met het oog op een betere werking, kortom een volledige modernisatie van het Staatsbestel bewerkstelligen.

II. Het harmoniëren van de verhoudingen tussen de 2 taalgemeenschappen.

III. Het rationeler inrichten van de Regering door het invoeren van Staatssecretarissen en onder-Staatssecretarissen.

IV. De aanpassing van de G.W. aan de toetreding van België tot de Supranationale en Internationale instellingen.

V. Het bewerken van een *decentralisatie* en een *deconcentratie*.

Het belangrijkste punt en ook het meest delicate is natuurlijk het 2°, nml. het harmoniëren van de taalgemeenschappen.

We mogen niet uit het oog verliezen, dat de Constituanten van 1830 behoorden tot de adel, de hoge burgerij en de hogere geestelijkheid, allen « franssprekenden » en voor hen was het ondenkbaar dat er later ooit taalproblemen zouden kunnen oprijzen!

België is echter in de loop der 140 jaren sterk geëvolueerd. Het nationaal gevoel is in Vlaanderen geweldig toegenomen en gelijklopend heeft zich dan ook een bewustwording voltrokken!

Het is ook evident, dat het probleem der vlaams-waalse verhoudingen niet vandaag ontstaan is, doch verscheidene tientallen jaren geleden.

De grote fout is geweest van enerzijds dit probleem te onderschatten en anderzijds de oplossing ervan steeds maar te verlagen, van jaar tot jaar.

« Wie zegt, dat er in België 2 grote cultuurgemeenschappen zijn, en dat de toekomst van het land bepaald wordt door hun wil om samen te leven, moet wel aanvaarden dat het volstrekt noodzakelijk is te zorgen voor gelijke behandeling van de leden van iedere taalgemeenschap. » zegt Professor Senelle van de Gentse Universiteit in zijn werk: « Herziening van de Belgische Grondwet en aanpassing van de Belgische Instellingen aan de hedendaagse toestand. »

We kunnen geen duidelijker overzicht geven van de verschillende punten en artikelen, welke onder toepassing

vallen van de aan gang-zijnde procedure, dan summier de Besluiten der Commissie aan te raken, welke gelast was door de Regering Lefèvre, om de « verklaring der Grondwetsherziening » op punt te stellen.

Het is tenslotte dit werkdokument, dat door de huidige Regering virtueel eensluidend werd overgenomen en dat inmiddels in eerste lezing door de huidige Senaatscommissie werd doorgemaakt. Dit dokument vormt de basis van de herziening zelf en werd reeds gedeeltelijk in openbare vergadering door de Senaat gestemd.

De besluiten van deze Commissie werden niet integraal overgenomen door Regering en Kamers.

De tekst zelf der « Verklaring van G.W. herziening » werd echter opgesteld aan de hand van de besluiten dezer Commissie.

Sommige door de Commissie voorgestelde wijzigingen werden door Regering en Kamers als « overbodig » verworpen, om wille van het feit, dat verscheidene punten niet noodzakelijk door de G.W. herziening, doch door gewone wetten konden worden gerealiseerd.

Laten we thans meer in detail de besluiten van deze Commissie, welke de goedkeuring van de Kamers kregen, onder de loupe nemen. (De preciese tekst der G.W. verklaring verscheen in de bijlage van het Belgisch Staatsblad dd. 17/4/1965, en het was trouwens een bijna identieke verklaring welke in het Belgisch Staatsblad van 2 maart 1968 terug te vinden is).

I. Rakende de politieke betrekkingen tussen de taalgemeenschappen.

a) 2 zeer belangrijke artikelen vormen de basis van deze afdeling: het art. 3 bis en het art. 38 bis.

— art. 3 bis deelt België in, in 4 taalgebieden (Nederlands, Frans, Duits en hoofdstad Brussel.) en zegt, welke in deze respectievelijke taalgebieden de officiële taal is.

Ditzelfde art. 3 bis regelt eveneens het gebruik der talen in bestuurs-, gerechts-, militaire en onderwijszaken en tevens de betrekkingen van de particuliere ondernemingen met hun personeel en de openbare besturen.

Ten slotte stelt dit belangrijk art. het principe van de *cultuurautonomie* voorop!

— Wetten, welke zullen dienen gestemd te worden in verband met dit art. zullen moeten de gewone meerderheid hebben, doch in geen geval mag de 1/2 + 1 van een bij de taalgroep ingeschreven leden er tegen zijn.

— Hieruit volgt logischerwijze, dat ook art. 23 der G.W. moet worden gewijzigd.

b) art. 38 bis, dat wellicht het meest besproken artikel is, kreeg de naam van de « alarmbel ».

— Gezien de belangrijkheid ervan, lees ik U de tekst voor:

« Een uitzonderingsmotie, die ondertekend is door ten minste 3/4 van de leden van één van beide gemeenschappen en tussen het einde van de bespreking in de commissie en de finale stemming in openbare vergadering is ingediend, kan verklaren, dat een wetsontwerp of wetsvoorstel van aard is om de betrekkingen tussen de 2 nationale gemeenschappen ernstig in het gedrang te brengen en aan een speciale procedure moet worden onderworpen. »

— Ziehier dan die speciale procedure:

Wanneer bij stemming minstens de 2/3 van de leden van één der 2 gemeenschappen er tegen zijn, wordt een 2° lezing gehouden.

Indien bij de 2° lezing, hetzelfde verzet van één gemeenschap tot uiting komt, wordt het ontwerp naar de Regering verzonden.

De Regering kan dan opnieuw over dit ontwerp be-raadslagen en het desgevallend terug naar het Parlement sturen, alwaar opnieuw de bijzondere procedure wordt toegepast met de hogergenoemde uitzonderingsmotie.

II. Hervorming van het Parlement.

Niemand zal ontkennen, dat zich in België een machtsverschuiving heeft voorgedaan ten voordele van de uitvoerende macht en ten nadele van de wetgevende.

Vandaar de moeilijkheden, welke het Parlement thans ondervindt om controle uit te oefenen op het werk van de Regering.

Regering en Parlement zouden steeds gelijke tred moeten houden en parallel werken.

Bovendien is in België de openbare opinie zeer slecht ingelicht, betreffende de taak van het Parlement, te meer, daar de meeste werkzaamheden in commissie plaats hebben.

— Het 2 Kamerstelsel moet worden behouden, alsmede de *evenredige vertegenwoordiging* en de *indeling in kiesarrondissementen*.

— De zetels worden verdeeld over die arrondissementen evenredig met de respectievelijke bevolking.

— De kieswetgeving moet worden herzien, o.m. wat betreft, de duur van het verblijf in de gemeente op het moment van het opmaken der kiezerslijsten en om de miliciens te laten meestemmen. Tevens zouden de lijsten, welke niet 5% der stemmen behaalden bij de vorige verkiezingen worden uitgesloten.

— Het aantal leden der volksvertegenwoordigers moet 221 blijven.

— In de Senaat: 1) behoud van provinciale en gecoöpteerde senatoren. Het aantal: 178. (106 rechtstreekse verkozenen, 48 prov., 24 gecoöpteerden.)

2) afwezige senatoren en deze buiten het Parlement weerhouden om de Regering officieel te vertegenwoordigen of in Internationale Organismen te zetelen, zouden moeten hun stemrecht overdragen of zich door een plaatsvervanger laten vervangen.

Wat betreft de organisatie en bevoegdheid zouden Kamer en Senaat dezelfde bevoegdheid behouden, doch de Senaat zou zich meer inzake wetgeving en de Kamer inzake financiën en controle specialiseren!

De Commissies zouden een belangrijke rol moeten spelen en zich laten bijstaan door gespecialiseerde ambtenaren!

III. Regering.

In onze huidige grondwet zijn grote lacunen vast te stellen, betreffende de taak van de organisatie van de Regering zelf.

Nergens vindt men het woord « eerste minister » of « ministeriele comitees » alhoewel deze laatsten een zeer voorname rol hebben gespeeld in ons politiek leven van de laatste jaren.

Bij K.B. van 25 april 1961 werd een *Cabinet van Algemeen Beleid* in het leven geroepen met als taak belangrijke beslissingen op politiek, economisch, financieel en sociaal gebied voor te bereiden.

Dringend noodzakelijk zijn de zo vaak besproken « Ministers-Staatssecretarissen en Onderstaatssecretarissen » met het doel de ministertaak te verlichten!

Vandaar dat in de verklaring van de G.W. herziening vermeld wordt, dat er reden is tot herziening van Titel III, hoofdstuk II, afdeling II, door invoering van een of meer bepalingen, handelende over het statuut van de Staatssecretarissen en de Onderstaatssecretarissen.

IV. Hervorming van de Justitiële en Administratieve rechtsmachten en van de Raad van State.

De algemene beginselen werden door de Commissie vooropgesteld:

— volledige en volstrekte gelijkheid van beide landstalen in de 2-talige rechtsgebieden.

— taalpariteit in het Hof van Cassatie.

— om de taalrol van de magistraten te bepalen, dienen dezelfde regelen als in de bestuurszaken toegepast.

— taaleksamen voor magistraten, die van de kennis der 2e landstaal moeten doen blijken!

Iedereen is akkoord om het aantal Hoven van Beroep van 3 op 5 te brengen, nml. 2 ééntalige Hoven in ieder taalgebied en één 2-talig Hof te Brussel.

Het bestaan van een Raad van State moet in de G.W. worden bevestigd. (door toevoeging van een hoofdstuk III bis bij Titel III.)

De waarborgen, die in art. 96 en volgende ten aanzien van de Rechtbanken van de rechterlijke orde voorzien zijn, moeten uitgebreid worden tot alle rechtscolleges.

Het recht van verweer moet door ieder rechtscollege streng worden geëerbiedigd.

De in de G.W. voorziene regel van *openbaarheid* moet met instemming van de beklagde worden *versoepeld* of meer bepaald op het stuk van probatie, bescherming der maatschappij en kinderberechtiging.

Ten slotte, als bescherming der *openbare vrijheden* moeten alle wetsontwerpen, welke betrekking hebben op Titel II der G.W. aan de Raad van State voor advies worden voorgelegd.

V. Decentralisatie en Deconcentratie.

Als algemeen beginsel kan worden vooropgesteld: *meer bestuursautonomie van Gemeenten en Provincies*.

Door « decentralisatie » dient verstaan te worden: *bevoegdheden*, die vroeger aan het Centrale Rijksbestuur opgedragen waren en die *thans worden toegekend aan gewestelijke en plaatselijke overheden*. (die ze autonoom uitoefenen.)

Door « deconcentratie » overdracht van *beslissingsmacht* aan lagere overheden, terwijl het Centraal bestuur zich het recht voorbehoudt, de zaak tot zich te trekken.

Dit brengt mee, dat verscheidene gemeenten zouden verdwijnen, om reden dat alleen tamelijk belangrijke centra, welke op financieel en economisch vlak, belangrijk zijn, deze verantwoordelijkheden zouden kunnen dragen!

Immers, het sterk samenbundelen van bevoegdheden in handen van de Centrale overheid, heeft voor gevolg dat de administratieve beslissingen dienen getroffen te worden, zonder dat zij voldoende rekening houden met de concrete plaatselijke noden en toestanden.

De taak van de centrale overheid is trouwens zo omvangrijk en zwaar geworden, dat ze in bepaalde sectoren dient ontlast te worden.

Het opzet van de administratieve decentralisatie is derhalve:

1) het centraal bestuur ontlasten van een aantal taken, die door andere bestuursinstellingen kunnen worden vervuld.

2) meer beslissingsbevoegdheid geven aan die bestuursinstellingen, die dichter bij de bevolking staan.

3) de regionale en bestuursinstellingen derwijze reorganiseren, dat zij op meer efficiënte wijze, hun zaken kunnen afhandelen.

Een onderscheid wordt gemaakt tussen enerzijds « Gemeentelijke en Provinciale werken » en anderzijds « Openbare werken van de Staat ».

A. Gemeentelijke en Provinciale werken.

Onder infrastructuur moeten we verstaan werken in de ruimste zin, te weten: werken aan schoolgebouwen, die de gemeenten en provincies nu reeds uitvoeren, en tevens bouwwerken met uitzondering van de werken aan radiale en autosnelwegen.

De beslissingen van gemeenten en provincies tot uit-

voeren van dergelijke werken, moet niet meer aan de Staat worden aangevraagd!

Voor de gemeenten zal nog alleen, het ontwerp van werken aan het provinciaal bestuur worden onderworpen.

Ieder jaar draagt de Staat aan het Fonds van Gemeentewerken, een dotatie af en hetzelfde voor de Provinciale werken.

Voor de schoolgebouwen draagt de Staat ieder jaar een dotatie van 600 miljoen af aan een schoolfonds. Het Fonds verleent toelagen aan de gemeenten en provincies, die de bouw van een school hebben aangevat tot beloop van 60 % van de vastgestelde uitgaven.

B. Openbare werken van de Staat.

— De Staat wordt ontlast van een deel van het wegenet, zoals hoger gezegd.

— Voor de grote infrastructuurwerken, zoals waterwegen, stuwen, havens wordt een programma opgebouwd, dat gespreid is over verschillende jaren.

— Voor het bouwen van autosnelwegen, doet de Staat beroep op intercommunalen van het E3 type.

— De gebouwen van de Staat worden opgericht en beheerd hetzij door gedeconcentreerde overheidslichamen met beslissingsmacht, hetzij door gedeconcentreerde regieën.

C. Voor werken op het gebied van volksgezondheid, huisvesting, wordt hetzelfde regime voorgesteld als dat der gemeentelijke en provinciale openbare werken, met dien verstande dat de controle op de ontwerpen of soms het opmaken van de ontwerpen zelf door de Staat gebeurt.

D. Wat de werken van *Stedebouw* betreft is een *nationaal plan* van ruimtelijke ordening dringend nodig!

Voor het uitvoeren der werken zelf, worden de plannen goedgekeurd door de bestendige deputatie — op eensluidend voorstel van de provinciale directeur van stedebouw en na advies der regionale commissie van ruimtelijke ordening.

De staat zorgt verder voor de overeenstemming van de gemeentelijke plannen met het nationale plan.

Volledigheidshalve dient aangestipt, dat ook op andere gebieden de beginselen van deconcentratie en decentralisatie moeten toegepast worden o.m. op het vlak van de sociale politiek, pensioenen, werklozensteun en vreemde arbeidskrachten.

Het is evident, dat in het kader van deze belangrijke herziening, een volledige reorganisatie van de Gemeenten en van de Provincies zal plaats hebben.

De Provincies zullen een *grotere politieke verantwoordelijkheid dragen*: op gemeentelijk vlak zullen er fusies van gemeenten tot stand komen: aldus zullen er 5 *agglomeraties van gemeenten* zijn *alsmede federaties van gemeenten*.

Voor Brussel hoofdstad wordt een Cultureel College voorzien, bestaande voor de helft uit nederlandstaligen en voor de helft uit franstaligen, ofwel 2 totaal afzonderlijke Cultuurcolleges.

De meeste hervormingen zijn mogelijk zonder wijzigingen aan de G. Wettelijke beschikkingen, met uitzondering evenwel van de oprichting van federaties van gemeenten en de inrichting van grote agglomeraties.

De oprichting van interprovinciales om samen bepaalde activiteiten uit te oefenen, vergt geen G.W. herziening, aangezien deze mogelijkheid reeds openstaat krachtens art. 108, 2e lid van de G.W. « verscheidene provincies of gemeenten mogen zich verenigen en zich met elkaar verstaan onder de voorwaarden door de wet te bepalen, om zaken van provinciaal of gemeentelijk belang gemeenschappelijk te regelen! »

Niet onbelangrijk is het feit, dat dank zij de wijzigingen

der art. 110 en 113, de nieuwe gemeentelijke en provinciale instellingen, belastingen zullen kunnen innen en bijdragen eisen.

VI. « Economische » decentralisatie :

Het is bepaald belangrijk te laten opmerken dat de Regering Lefèvre, zowel als de Kamer, welke destijds de tekst zelf van de G.W. herziening hebben goedgekeurd, de mening toegedaan waren dat de economische decentralisatie binnen het kader van de huidige G.W. kon gebeuren en dat op dit stuk derhalve geen herziening van bepaalde artikelen noodzakelijk was!

Onder economische decentralisatie komt het erop neer :

1) de economische groei en heropleving van de gewesten te bevorderen.

2) de betrokken bevolkingsgroepen daarbij in te schakelen.

3) de werkwijze van de bevoegde instelling aan te passen en te vereenvoudigen.

en dit alles via gemeentelijke, intercommunale en provinciale openbare instellingen en gemengde instellingen. (Gewestelijke investeringsmaatschappij en maatschappijen voor streekontwikkeling.)

VII. *Institutionaliseren van de samenwerking tussen de wetgevende en de uitvoerende macht, enerzijds en de sociaal-economische invloedsgroepen, anderzijds.*

Onder sociaal-economische invloedsgroep dient verstaan te worden :

— De Nationale Arbeidsraad.

— De Centrale Raad voor het bedrijfsleven.

— Het Nationaal Comité voor economische expansie.

De Kamers zijn van oordeel geweest, dat Titel III der G.W. dient te worden herzien ten einde deze publiek-rechtelijke instellingen te machtigen wetsvoorstellen aanhangig te maken bij de Regering.

Hiermede wordt officieel het bestaan zelf van deze invloedsgroepen erkend.

VIII. *Aanpassen van de G.W. aan de hedendaagse internationale toestanden.*

Art. 68 zou andermaal moeten worden gewijzigd om de regelen in verband met de parlementaire goedkeuring van sommige soorten internationale overeenkomsten nader te preciseren en de goedkeuringsprocedure te versoeplepen.

Titel III hfdst. III moet eveneens worden herzien door toevoeging van een art. 107 bis, betreffende de niet-toepassing van wets- of verordeningbepalingen van intern recht, die strijdig zouden zijn met internationaal recht of met recht van de supra nationale instellingen.

Art. 25 bis dient opgenomen tot regeling van de rechtstoestand die uit de oprichting van de internationale instellingen ontstaat.

Een art. 131 bis strekkende tot het verbieden van elke G.W. herziening in oorlogstijd of wanneer de Kamers zich in de onmogelijkheid bevinden vrij te vergaderen op het nationaal grondgebied, dringt zich eveneens op.

IX. *Aanpassing der G.W. aan de evolutie van ons land.*

Door het onafhankelijk worden van Congo en het beëindigen van het voogdijschap over Ruanda Urundi, moeten enkele artikelen worden gewijzigd.

Art. 1, lid 4, regelde de betrekkingen van België met zijn overzeese gebieden!

Art. 126, dat het statuut van Brussel regelt, is vatbaar voor herziening.

Een art. 140, dient ingelast, waarbij gezegd wordt, dat de Belgische G.W. in het Nederlands en in het Frans is gesteld en beide teksten rechtsgeldig zijn! (in dat kader

moeten de art. 132, 133 en 136 worden herzien.)

Art. 139, dat nog alleen historische waarde heeft, en spreekt van de taak van het Nationaal Congres, moet wegvallen.

Tenslotte hebben de overgangsartikelen 47, 52, 53 en 56bis, geen zin meer!

X. Cultuurproblemen.

Dit hoofdstuk gaat logischerwijze gepaard met de problemen van harmoniëring der 2 taalgemeenschappen.

Een perfecte verstandhouding tussen onze 2 taalgemeenschappen is ondenkbaar zonder een degelijke oplossing van onze cultuurproblemen.

Zoëven hebben we de art. 3 bis en 38 bis aangeraakt, welke de hoekstenen vormen van de cultuuraautonomie zelf.

Cultuuraautonomie zegt Professor Senelle « is een der meest geschikte middelen om nodeloze wrijvingen en tegenstellingen tussen beide gemeenschappen te voorkomen. Echte cultuuraautonomie onderstelt *advies, beslissing en uitvoeringsbevoegdheid* ».

Sedert meer dan 30 jaar spreekt men in België over de erkenning van de 2 grote Cultuurgemeenschappen. Sedert 1936, hebben studiegroepen en commissies allereerst voorstellen uitgewerkt om aan deze 2 grote Cultuurgemeenschappen een eigen beslissingsmacht op het gebied van cultuur, taal en onderwijs te verlenen.

Denken wij aan het studiecentrum tot hervorming van de Staat (1936) — het Centrum Harmel (1948-1958) — de Ronde Tafelconferentie (1964-65) — de Commissie Meyers (1966-68).

De officiële erkenning van 2 grote gemeenschappen vergt de oprichting van 2 nieuwe organen en wel bepaald politieke organen.

Deze moeten samengesteld zijn uit mandatarissen, welke op democratische wijze worden aangeduid.

Een mogelijkheid bestaat erin deze nieuwe taak toe te vertrouwen aan organen samengesteld uit *Senatoren*. (dus reeds verkozenen!)

Het betreft dus een *procédé* van indeling in taalgroepen, welke trouwens niet alleen op de Senaat maar ook op de Kamer toegepast zou worden.

Deze 2 Raden van Senatoren zouden bevoegdheid hebben, die beperkt blijft tot een *bijzonder gebied*, volgens het principe van de territorialiteit.

Deze organen zouden bevoegd zijn, in *wel bepaalde aangelegenheden* en nml. de *culturele*.

Deze aangelegenheden zouden nominatief in de tekst der G.W. zelf worden opgesomd.

Indien algemeen wordt aangenomen, dat deze organen autonoom moeten kunnen beslissen, is men het er toch over eens dat ieder ontwerp of voorstel, voorafgaandelijk aan de Raad van State zou worden voorgelegd!

Laten we, om een perfect idee te bekomen van wat onder cultuur-autonomie juist dient te worden verstaan, de onderscheiden punten nagaan, bevat in de Regeringsvoorstellen tot herziening der G.W., welke meer bepaald op dit domein betrekking hebben:

Volgens de Regeringsvoorstellen omvat de Cultuuraautonomie:

1. De grondwettelijke vaststelling van de 4 taalgebieden.
2. De instelling van de taalgroepen in Kamer en Senaat, volgens wel bepaalde modaliteiten.
3. Het instellen van 2 Raden van Senatoren die decreten uitvaardigen.
4. Vaststelling van de *omvang* van de Culturele autonomie.
5. Bescherming der ideologische en filosofische minderheden.
6. Invoering van verdere garanties op het vlak van de culturele autonomie.

7. Toekenning aan alle Belgen, zonder discriminatie van alle rechten en vrijheden.

8. Een speciaal regime voor de taalwetten.

9. Het instellen van de alarmbel.

Dat het unitaire staatsbeeld in België voorbij gestreefd is, zal wel niemand nog verder loochenen.

In de werkgroep Eyskens hadden de federalisten uit Noord en Zuid, er nochtans verschillende versies op na gehouden. De federalisten uit Wallonië vroegen zelfbestuur, maar willen in de nationale staatskas blijven putten, terwijl de vlaamse federalisten eisen, dat ieder zijn eigen financiële middelen zou beheren.

Een tussen-oplossing tussen het unitarisme en het federalisme is de « regionalisatie ».

Deze zal volledig zijn inzake *onderwijs* en *cultuur*.

Alles wat betreft cultuur zal worden afgehaakt van het Nationaal Parlement en overgedragen aan organen, die bevoegd zijn om *decreten uit te vaardigen*. (Mag wel worden gezegd, dat het anders is gesteld met de administratieve decentralisatie waar het niet gaat om afhaken van bepaalde machten van het Parlement, maar *het delegeren van deze machten aan regionale organen, met eigen verantwoordelijkheid en eigen fiscaliteit*.)

De toegevingen van de Vlamingen door goedkeuring van art. 38 bis (alarmbel) zou gepaard gaan met *waarborgen aan de Vlamingen te Brussel*, en nml. in het agglomeratie college zou de pariteit moeten bestaan.

Een woord nu, over de bescherming der ideologische en filosofische minderheden.

Het denkbeeld, dat bindende regels kunnen getroffen worden voor de nederlandse taalgemeenschap, heeft de vrees doen ontstaan, dat een katholieke meerderheid haar wil zou opdringen aan een vrijzinnige minderheid.

In de Franse taalgemeenschap zou de verhouding andersom liggen.

Om deze vrees weg te werken werd het Correctief voorgesteld: nml. de bescherming van de ideologische & filosofische minderheden.

Alleen het principe van dit beginsel, zou in de Grondwet worden opgenomen, terwijl naar de wetgever zou worden verwezen om de regels zelf te bepalen, die deze bescherming moeten waarborgen.

Zo niet zouden we een veel te volumineuse G.W. bekomen, hetgeen uiteraard niet aan te raden is.

Een G.W. moet immers een basis-document zijn, waarin algemene principes worden opgenomen en waarin men zich niet in details gaat verstrikken!

Hoe zou het staan met de regeling van het gebruik der talen?

De Raden van Senatoren zouden dus bevoegd zijn op dit vlak, gezien de taal ongetwijfeld behoort tot het domein der Cultuur.

Tot nog toe moeten de voorschriften nopens het gebruik der talen in België, volgens de G.W., geregeld worden *bij de Wet*.

Aldus werden wetten gestemd betreffende het gebruik van de taal in Gerechtszaken, Leger, Onderwijs en in Bestuurszaken.

Aan deze toestand zou niets worden gewijzigd, behalve het feit, dat de essentiële voorschriften uit de Wet van 2/8/1963, welke het taalgebruik in bestuurszaken regelt, in de G.W. zelf zou worden opgenomen en wel meer bepaald:

- a) het bestaan van de 4 taalgebieden, waarover wij het hoger hadden.
- b) de erkenning van het officieel karakter in elk taalgebied en de *gelijkwaardigheid* van het nederlandse en het frans in het taalgebied Brussel-hoofdstad.

Zeer belangrijk ook is het principe, waarbij de G.W. zal voorzien, dat het domein van de sociale en economische betrekkingen tussen werkgevers en personeel, behoort niet tot de privé-sector, maar dat het mogelijk zal zijn daarvoor bindende voorschriften te maken.

De Raden van Senatoren zullen derhalve in ieder taalgebied op dat stuk *eigen bindende voorschriften* maken.

Aan de nationale wetgever blijft alleen voorbehouden: het Gerecht, het Leger en wat de Bestuurszaken betreft, louter en alleen het 2 talig gebied Brussel-hoofdstad en de Gemeenten rondom de taalgrens.

Expliciet wordt voorzien in de G.W. het principe van de tweevoudige meerderheid, dat nml. hierop neerkomt dat een bepaalde serie wetten, expliciet opgesomd in de G.W., slechts zal kunnen gewijzigd worden indien de meerderheid wordt bereikt in iedere *taalgroep afzonderlijk*.

Laten we dit een poging te meer noemen om de harmonisering tussen de 2 taalgemeenschappen te bevorderen, hetgeen reeds werd behandeld bij de bespreking van het invoeren der *alarmprocedure*.

Tenslotte voorziet men het oprichten van een Duitse Cultuurraad, en een maatregel op administratief vlak, waarbij nml. een bepaald grondgebied in wel specifieke omstandigheden, kan worden onttrokken aan de indeling van België in provincies. (Bij de hoger besproken dubbele meerderheid.)

Wij komen dan uiteindelijk aan het knelpunt, waarbij de ganse herzieningsprocedure zal lukken of falen, het zó moeilijk op te lossen probleem van Brussel-hoofdstad.

Brussel - hoofdstad.

Onnodig, geachte vergadering, U te zeggen, dat het probleem Brussel een der moeilijkste op te lossen punten is in de actuele procedure van de G.W. herziening.

Het is de bedoeling van de herzieners onze G.W., de taalwetten van 1963 op Bestuur & Onderwijs te constitutionaliseren.

Dit impliceert, dat de betwisting rond de 6 brusselse randgemeenten, volledig blijft bestaan en alleen een interpretatieve wet, door het Parlement gestemd, deze betwisting zou kunnen oplossen!

Zoals hoger gezegd kunnen aan deze taalwetgeving slechts wijzigingen worden gebracht met een dubbele meerderheid in ieder der 2 taalgroepen.

De klaarblijkelijke bedoeling is de afbakening van de taalgrens en de beperking van Brussel tot de 19 randgemeenten te consolideren.

In een interview, dat de Heer Minister Tindemans aan een groot belgisch dagblad toestond op 9 juli l.l. zegde hij het volgende: «C'est tragique, j'ai voté les lois linguistiques de 1963 en croyant qu'elles allaient mettre fin à nos querelles et je constate aujourd'hui, que tous les problèmes, que l'on croyait résolus, rebondissent. Frontière linguistique, communes périphériques, Fourons, tout est remis en cause. La loi de 1963 a été bâclée et le Parlement ne doit pas en être fier. Ce fût un jeu de dupes réciproques un «boerenbedrog». Et maintenant chacun croit être trompé!! Les élections communales de 1970 ne rendront-elles pas indispensable une modification de la situation pour la région bruxelloise et plus particulièrement pour les 6 communes à facilités?»

Deze verklaring kunnen we dus weinig optimistisch noemen in het kader van de voorgestelde oplossing voor Brussel.

Art. 126 handelt meer bepaald over dit probleem.

We kunnen er 3 moeilijk te regelen punten onderscheiden:

— ofwel krijgen de 5 agglomeraties een zelfde organisatie-schema, met *enkel een wijziging voor Brussel op cultureel gebied*,

— ofwel ontwerpt men een organisatie-schema voor de 4 agglomeraties en een speciaal *aparte regeling voor Brussel*.

Het is de 1ste formule, welke de voorkeur kreeg van de Commissie.

Dit cultuur-college voor Brussel, dat dus verscheiden is van dat der andere 4 agglomeraties, zal paritair samengesteld zijn uit een nederlandstalige en een franse afdeling.

De leden van elke afdeling worden verkozen door elke taalgroep van de agglomeratieraad, hetgeen medebrengt, dat de nederlandse afdeling van het Cultuur-college enkel door de nederlandstalige leden van de agglomeratieraad zal verkozen worden.

Speciaal voor Brussel, zal 1/3 van het aantal leden van dit Cultuurcollege buiten de agglomeratieraad mogen verkozen worden.

— Elke afdeling van het Cultuurcollege in Brussel heeft eigen bevoegdheid betreffende zijn respectievelijk cultuurgebied.

Nochtans zijn er een aantal raakpunten en gemeenschappelijke aangelegenheden, die bij gemeen overleg tussen beide afdelingen zullen geregeld worden.

«De agglomeratie van Brussel-hoofdstad, heeft — zo zei de Heer Minister Tindemans in de Senaatscommissie voor de G.W. herziening — als streek, waar de zetel der Regering gevestigd is, verplichtingen voor de 2 grote Cultuurgemeenschappen, dewelke op volkomen gelijke voet moeten behandeld worden.

In het volbrengen van haar taak van Europees en internationaal centrum, moet Brussel een perfect beeld weerspiegelen van de 2 in België bestaande Culturen.»

Voor Brussel-hoofdstad, zouden we dus een agglomeratieraad én een Cultuurraad hebben.

Verscheidene Senatoren hebben ernstige bezwaren geopperd omwille van het feit, dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen de brusselse agglomeratie enerzijds en de 4 andere agglomeraties anderzijds.

Het kan echter niet ernstig worden ontkend, dat de 4 agglomeraties niet de moeilijke taalproblemen van Brussel kennen en derhalve voor Brussel een specifiek regime noodzakelijk is, een oplossing «sui generis!».

De Heer Eerste Minister kondigde op 19 november officieel af, dat een Commissie ad hoc zou ingesteld worden om het moeilijke vraagstuk «Brussel» een gezonde oplossing te geven, die iedereen zou voldoen.

Deze Commissie moet uiterlijk tegen 15 december, dus over 2 dagen haar besluiten neerleggen, besluiten welke van het allergrootste belang zijn voor de verdere evolutie van de G.W. herziening.

Ter gelegenheid van de bespreking in de werkgroep der 28, zijn 2 strekkingen te voorschijn gekomen:

1) dezen, die bereid zijn dat de «faciliteiten» in de G.W. zelf zouden worden opgenomen en zelfs tot het culturele terrein zouden worden uitgebreid.

2) dezen van de brusselaars, gesteund door sommige walen, welke eerder afgestemd zijn op een volksraadpleging, dewelke volgens hen, als noodzakelijk gevolg een aanhechting van de 6 randgemeenten bij Brussel zou tot gevolg hebben.

De socialistische strekking Van Hoeylandt, welke door het B.S.P. bureau unaniem werd goedgekeurd voorziet een *herafbakening* van de brusselse agglomeratie, welke aldus totaal nieuwe grenzen zou krijgen.

Een tussen-oplossing zou er wellicht in bestaan, de faciliteiten uit te breiden en aan deze 6 gemeenten een Statuut toe te kennen, dat wellicht benaderend zou zijn van dat van de Brusselse agglomeratie zelf!

Dames en Heren, ik kom thans aan het laatste deel dezer voordracht, waarbij ik U een kort overzicht zou

willen geven van hetgeen in het kader van deze procedure, tot op heden gerealiseerd werd:

In de Senaatscommissie werd de volledige tekst der artikelen, betreffende hebbende op de communautaire problemen, in eerste lezing doorgemaakt.

In de Kamercommissie werden eveneens talloze vergaderingen gewijd aan diverse artikelen.

In openbaar debat echter, is men nog niet ver geraakt.

De Senaat stemde alleen de zagezegde technische artikelen, doch diende bij gebrek aan de 2/3 meerderheid op 24-6-1969, het debat « sine die » uit te stellen.

Het kwam er toen op aan voor de Regering een nieuwe formule te vinden ten einde uit het slop te geraken.

Na het verlot, en wel op 24-9-1969 vergaderde voor de 1ste maal de « werkgroep Eyskens » ook genoemd « de werkgroep der 28 ».

Hierin zijn duidelijk 5 punten te onderscheiden:

I. De Cultuuraautonomie.

1. de grote meerderheid is voor de erkenning in de G.W. van de 3 culturele gemeenschappen: de franse, de nederlandse, de duitse.

2. de grote meerderheid is van oordeel, dat de G.W. aan de franse en nederlandse taalgemeenschap de bevoegdheid moet toekennen om wetten te maken, « decreten » genaamd.

De meesten zijn van oordeel, dat de materie zelf van deze wetten in de G.W. moet worden opgenomen.

Betreffende de organen, welke deze normatieve bevoegdheden zouden uitoefenen, kan dit ofwel door Raden van Senatoren gebeuren, ofwel door Culturele Raden.

Voor Brussel wordt in ieder geval een culturele Raad voorzien.

3. De Brusselse agglomeratie moet worden voorzien van welbepaalde organen voor haar culturele promotie, zowel op nationaal vlak, waar de 2 culturen moeten worden ontplooid, als op internationaal vlak.

Deze organen zouden natuurlijk moeten beschikken over de nodige financiële middelen.

4. Er zal tevens een Duitse Cultuurraad worden opgericht, hetgeen in de G.W. eveneens uitdrukkelijk moet worden vermeld.

II. De Centralisatie.

Behoudens het culturele domein moet de algemene politiek unitair blijven en de fundamentele wetgeving moet van kracht blijven.

Wel bepaalde domeinen blijven ongewijzigd, zoals: de Muntpolitiek, de Nationale Fiscale politiek, de Betalingsbalans, de Prijzenpolitiek, de P.T.T., enz...

Worden echter gedecentraliseerd: urbanisatie, expansie en regionale politiek, sommige aspecten van de industriële wetgeving, woonst, familiale en democratische politiek, toerisme, jacht, visvangst, enz.

III. Aanpassing van de Instelling.

De groep is van oordeel, dat de nieuwe tekst van de G.W. de functie van Staatssecretarissen moet voorzien, tevens moeten in de G.W. de 2 taalgroepen in de Kamer en in de Senaat worden onderscheiden.

De provinciale en gemeentelijke instellingen dienen verstevigd en uitgebreid, en tenslotte worden de grote agglomeraties en de federaties van gemeenten met eigen fiscaliteit en agglomeratieraden ingevoerd.

Statuut Brussel.

— Aan de hoofdstad Brussel wordt in ieder geval het statuut van « grote agglomeratie » toegekend.

— Er worden tevens ofwel 2 Cultuurraden, ofwel 1 Cultuurraad, paritair samengesteld, voorzien.

— De meeste leden van deze werkgroep waren voor het feit, dat de brusselse agglomeratie op *consultatief plan* aan de sociaal-economische ontplooiing van het land moet meewerken.

Zij voorzien tevens een maatschappij voor regionale vooruitgang voor Brussel.

Geachte Vergadering, als Slotbeschouwingen van deze voordracht, zou ik eerst en vooral willen naar voor brengen, dat de idee « eenheidsstaat » zoals deze thans nog wettelijk van kracht is, *voorbijgestreefd* is.

De gemeenschappen en streken moeten hun plaats hernemen in de hernieuwde structuur van de Belgische Staat.

Zij zullen derhalve een belangrijke rol spelen in de toekomstige werking van ons Staatsbestel.

Deze vernieuwde structuren zullen op cultureel gebied de *autonomie verzekeren van onze 2 taalgemeenschappen*, behoudens op het gebied van welbepaalde materies.

Deze nieuwe structuren zullen terzelfdertijd de economische en de administratieve decentralisatie met zich brengen, waarbij bepaalde normatieve bevoegdheden worden gedelegeerd aan zekere nieuwe organismen, welke zullen worden in het leven geroepen.

De nieuwe G.W. zal een reorganisatie en een modernisatie van onze instellingen bevatten, hetgeen tot gevolg zal hebben, een meer efficiënte werking van de Staat.

De fundamentele rechten en de vrijheden van de minderheden zullen worden beschermd.

Alles bij mekaar, kan gezegd worden, dat er de laatste maanden in ons land heel wat werk gepresteerd werd, ook al is men momenteel nog niet tot een globale eensgezinde oplossing gekomen.

Bij de lezing van de conclusies van de Werkgroep Eyskens, moeten wij toch eerlijk kunnen bekennen, dat er zich op de meeste punten een zekere overeenstemming heeft afgetekend, tussen de verschillende leden, welke aan deze werkgroep hebben deelgenomen, en welke alle politieke partijen van ons land vertegenwoordigden.

Nooit in de geschiedenis van België heeft men zo vastberaden aan een zo groot aantal wijzigingen van de G.W. gewerkt.

Nooit in onze Geschiedenis zijn de hervormingen ook zo dringend noodzakelijk geweest.

Om te eindigen, zou ik de volgende woorden van Professor Senelle van de Gentse Universiteit willen aanhalen:

« De Belgische werkelijkheid dagtekent niet van 1830, zij is gegroeid uit een lang historisch proces. Doorheen de hele geschiedenis ziet men dat de vlaamse en waalse gemeenschappen zich nimmer lijdzaam hebben laten opnemen in de grote rijken, die zich aan hunne grenzen verdrongen, doch altijd verkozen hebben zelf hun lotsbestemming te bepalen. De taal en cultuurgemeenschappen tot instituten maken, is in een land dat politiek één is een *noodzaak*, en moet een bewijs zijn van het evenwicht, de rijpheid en de verdraagzaamheid, die tot hertoe België's kracht en originaliteit zijn geweest. »

Rede van Mr. M. DUERINCK, Stafhouder der Balie van Dendermonde

Laat mij toe, mijnheer de Voorzitter der Conferentie, U te danken voor uw vriendelijke woorden te mijnen opzichte. Zij waren — zoals het bij deze gelegenheid past — te vriendelijk en laat mij tevens toe te zeggen hoezeer de

Raad der Orde en ik zelf het werk der Conferentie, waarvan U thans met gezag en vol zin voor initiatief het voorzitterschap waarneemt, waardeert.

Zeër graag sluit ik mij aan namens de Raad der Orde

bij de vriendelijke woorden van verwelkoming van de Voorzitter van de Conferentie.

Het is ons een buitengewoon genoegen de aanwezigheid te mogen begroeten van de hoogstgeplaatste magistraten van het rechtsgebied van het Hof van Beroep te Gent, de heer Eerste Voorzitter en de heer Prokureur-Generaal bij het Hof.

Hun wil ik speciaal onze dank betuigen voor het feit, dat ze alles in het werk stellen opdat de toepassing van het Gerechtelijk Wetboek een vlot verloop van de behandeling der zaken zou meebrengen.

Deze dank strekt zich vanzelfsprekend ook uit tot al de andere aanwezige magistraten en inzonderheid tot de Voorzitter en Prokureur des Konings van deze rechtbank.

Het is de wens der balie de goede verstandhouding, die er thans heerst tussen de magistraten en de balie, te bestendigen en de samenwerking tussen beide korpsen nog te verbeteren.

De wijzigingen in de gerechtelijke inrichting, die volgend jaar van toepassing moeten worden, bevatten grondige structuurwijzigingen en de behuizing van al de nieuwe instanties, doet grote problemen rijzen.

De Balie zou het zeer op prijs stellen wanneer de Korps-oversten van de Magistratuur zouden willen rekening houden met onze wens om de verschillende rechtsmachten van dezelfde lokaliteit zoveel mogelijk in hetzelfde gebouw te concentreren.

Mijn dank gaat meteen ook naar al de confraters, vooral dan onze Nederlandse confraters, en naar de andere aanwezige personaliteiten die door hun aanwezigheid getuigenis afleggen van hun waardering en belangstelling voor de prestaties van de Conferentie en van de Balie.

Het is mij een eer replek te mogen geven op de openingsrede van Mr. Herman Heyvaert.

Onze balie is rijk aan confraters, die deze familienaam dragen en ik heb de indruk dat de naam een waarborg is van een succesrijk leven aan de Balie.

Een lid van de Raad der Orde draagt deze naam en onze openingsredenaar heeft de naam geërfd van zijn vader, onze confrater en Oud-Stafhouder, Mr. Georges Heyvaert.

Met deze laatste heeft hij zeker veel eigenschappen gemeen: een grote vinnigheid, een voorbeeldige vriendelijkheid, die gawe om de geboden kans niet te laten ontglippen en een grote radheid van tong. Sommigen stellen zich de vraag of, althans op dit laatste gebied, de zoon de vader niet in de schaduw stelt.

We hebben Mr. Herman Heyvaert vandaag echter in een gedaante gezien, waarin we geen familiale traditie menen te ontwaren. Hij heeft zich ontpopt als iemand, die belangstelling heeft voor de publieke zaak, die de grote grondwettelijke kwesties, waarop ons staatsleven thans drijft, aandurft en die deze weet te behandelen met de sereniteit van de jurist, die afstand neemt van het straatgewoel en zich terug trekt op de hoogten van het kapitoel om met de arendsblik van de volleerde publicist de grote opties van de thans alom besproken staatsvormingen te ontleden.

Met vreugde heb ik kunnen vaststellen hoe zijn belangstelling groeide naarmate hij zich meer inwerkte in deze materie, al was deze omwille van de omvangrijkheid en van de passies welke ze oproept, wellicht niet het meest gedroomd onderwerp van een openingsrede.

Tenslotte beweegt U zich op een terrein, dat uiteindelijk meer tot het domein der politiek dan tot dat der zuivere rechtswetenschap gaat behoren, waar de uitslag meer bepaald wordt door passionele, veelal door partijpolitiek geïnspireerde reacties, dan door de zorg om een eigentijdse staatsstructuur.

U heeft gezegd dat het veel minder tijd vergde de ganse G.W. op te stellen dan de thans voorgestelde grondwetsherziening tot een goed einde te brengen.

Het is altijd gemakkelijker ab ovo, uit het niet, te beginnen dan uit bestaande structuren, die uit zelfbehoud zich zelf verdedigen, te hervormen. Sprak Marx niet van de catastrofale «Zusammenbruch», die noodzakelijk de geboorte van zijn maatschappij moest voorafgaan. En zijn niet vele moderne Grondwetten tot stand gekomen na gesmeed te zijn in oorlog of revolutie?

De democratische geleidelijkheid is nooit de ideale weg geweest voor de vlugge staatsvorming. Maar wie aan de democratie gehecht is zal de tragere weg der geleidelijkheid met zijn lange barensweeën verkiezen boven de geboorte uit de revolutionaire smeltkroes.

Daarenboven moet onderstreept worden dat de staatsstructuur, zoals men die in 1831 bedacht, vrij eenvoudig was vergeleken met de thans voorgestelde structuur.

Mag ik er U aan herinneren dat de staat van 1831 sterk centralistisch was opgebouwd met soevereine machten, zonder overdracht of mogelijkheid van overdracht van enige bevoegdheid hetzij aan supra-nationale of internationale hetzij aan regionale organen. Mag ik er U aan herinneren dat er toen geen Raad van State was en dat het enig sociaal-economisch recht dat men toen erkende, het recht van eigendom was, dat men door een inschrijving in de Grondwet veilig wilde stellen tegen al te grote opdringerigheid van de openbare besturen.

De Commissie voor Grondwetsherziening der Kamer van Volksvertegenwoordigers denkt er thans aan een zestal andere sociaal-economische rechten in de G.W. in te schrijven, alle vrijwel even noodzakelijk als de bescherming van het eigendomsrecht.

U heeft er goed aan gedaan te onderstrepen dat onze Grondwet het type is van een liberale G.W. Wie de absolute vrijheid als hoogste norm huldigt, kan er zich toe beperken bondig te zijn. Hij moet geen evenwicht nastreven tussen de noodzakelijke vrijheid en de thans als even noodzakelijk erkende sociale rechtvaardigheid. Montesquieu had nochtans reeds lang voor onze G.W. tot stand kwam gezegd, dat de absolute vrijheid verknecht terwyl de wet de mens vrij maakt.

Het feit dat onze G.W. de raad van Montesquieu in de wind heeft geslagen, is een der fundamentele redenen voor de wijziging van de G.W.

De beknoptheid der Grondwet had echter ook een goede kant: zij heeft de natuurlijke maatschappelijke evolutie niet afgeremd. De Grondwetswijziging zal aldus in vele gevallen eenvoudig de grondwettelijke consecratie zijn van datgene wat nu reeds bestaat.

Daarenboven moet men er echter voor zorgen dat men de verdere evolutie niet afremt. Wie iets aan de Grondwet toevoegt loopt gevaar een natuurlijke evolutie af te grendelen. De Grondwetswijziging moet dus ruim genoeg zijn opdat zij plaats zou laten voor een verdere evolutie.

* * *

Mr. H. Heyvaert heeft zich minder bezig gehouden met de zgn. technische artikelen die men zou willen wijzigen of toevoegen. Verschillende dezer artikelen zijn nochtans buitengewoon belangrijk en sommige onder hen zouden het voorwerp kunnen uitmaken van een zeer belangwekkende studie:

Ik citeer:

- de bepalingen nopens het briefgeheim,
- de uitoefening van bevoegdheid door supra-nationale of internationale gezagsorganen,
- de bepalingen nopens de kieswet,
- de bepalingen nopens het opperbevelhebberschap van het leger en nopens het sluiten van verdragen,
- het statuut van de staatssecretaris en de onderstaatssecretaris,
- de bepalingen betreffende de berechting van de geschillen nopens de staatsburgerlijke rechten,

- de bepalingen nopens de openbaarheid der terechtzittingen en betreffende de motivering der vonnissen,
- de bepalingen nopens het Hof van Assisen,
- de bepalingen nopens de Hoven van Beroep,
- de bepalingen nopens de Arbeidsrechten,
- de conflicten tussen de bepalingen van intern recht en de bepalingen van internationaal recht en van gemeenschapsrecht,
- de grondwettelijke erkenning van de Raad van State en van administratieve rechtscolleges,
- de bepalingen nopens onze provinciale en gemeentelijke instellingen, nopens de federatie van gemeenten en nopens de grote agglomeraties,
- de bepalingen betreffende het Rekenhof,
- de invoeging van bepalingen betreffende de economische en sociale rechten en betreffende het weren van elke discriminatie,
- de grondwettelijke bevestiging tenslotte dat de Belgische Grondwet in het Nederlands en in het Frans is gesteld en dat beide teksten rechtsgeldig zijn.

Wanneer ik deze opsomming der belangrijkste zgn. technische bepalingen heb gegeven, is het om aan te tonen welke brede waaier van taken de pre-Constituante aan de Grondwetgever heeft opgedragen en welk groot belang sommige dezer zgn. technische wijzigingen hebben.

* * *

Mr. Herman Heyvaert heeft gesproken over de taalregeling voor de magistratuur.

Mag ik hem laten opmerken dat deze kwestie reeds in het Gerechtelijk Wetboek geregeld werd, na een open gesprek in de Kamercommissie van Justitie, tot voldoening der Nederlandssprekendend en zonder meldenswaardige tegenstand der Franssprekendend.

Is dit geen bewijs dat men in dit land veel delikate, communautair geladen problemen zou kunnen regelen wanneer de regeling zou worden overgelaten aan wijze mannen die meer bezorgd zijn om het behoorlijk resultaat dan om demagogische motieven en wanneer men daarbij zou kunnen rekenen op een grotere discretie van de pers die, nu een delicate ingreep in onze staatsstructuur moet worden doorgevoerd, er best zou aan doen haar al te triomfalistische en verwijtende tonen uit haar repertorium te bannen.

* * *

U heeft zich gewaagd op het terrein van de communautaire problematiek. Hiermee heeft U een brandend actueel politiek probleem aangesneden.

Laten we dit met de nodige afstand en sereniteit behandelen.

Niet enkel op het domein van economie en financiën doet zich de noodzaak voelen van samenwerking over de staatsgrenzen heen, wanneer men « le défi américain » en de uitdaging van andere grote blokken willen beantwoorden.

Deze noodzaak doet zich ook gevoelen op militair en op politiek terrein. Bepaalde bevoegdheden van onze soevereine staat zullen dus aan supra- of internationale organen moeten worden overgedragen.

In alle West-Europese landen heerst daarenboven een sterke regionalisatie-tendens. Deze houdt verband enerzijds met het verlangen een te grote concentratie rond de hoofdstad af te remmen maar, en vooral, met de wens de welvaart beter te spreiden over heel het land door bepaalde achtergebleven gebieden te stimuleren en door de inwoners dezer streken zelf in grotere mate het lot van het gebied in handen te geven. Deze regionalisatie-tendens leeft sterk in Italië, in Engeland en in Frankrijk. Mag ik er aan herinneren dat een ontwerp van regionalisatie het voorwerp uitmaakte van het jongste Franse

referendum en volgens bevoegde waarnemers gekelderde werd, niet omdat de Franse kiezer er tegen was maar wel omdat de klemtoon van het referendum werd verlegd naar het behoud of de verdwijning van het Franse staatshoofd en van de Senaat.

België, die internationale tendens volgend, wil enerzijds een Europese politieke macht helpen opbouwen en anderzijds meer bevoegdheden verlenen aan de streken en gemeenschappen in eigen land. In België speelt een bijkomend argument voor deze regionalisatie: het bestaan van 2 volks- en kultuurgemeenschappen, ongelijk in bevolking en ongelijk in expansiedrang.

Slechts 2 oplossingen lijken me mogelijk om de hieruit voortvloeiende spanningen te voorkomen: 1. Een veralgemeende tweetaligheid voor heel het land; 2. een regionalisatie.

De eerste oplossing, voorgesteld door Van Cauwelaert en Huysmans, werd door de Waalse politici afgewezen. Vanaf dat ogenblik werd een politiek van regionalisatie onafwendbaar.

De huidige voorstellen inzake grondwetwijziging zijn de voltooiing van de taalwetten van 1932, van 1935 en van 1963. Eens dat men de veralgemeende tweetaligheid verworpt, moest men de staatsstructuur aanpassen aan de reeds door wetten ingevoerde eentaligheid der 2 gemeenschappen en moest men uiteindelijk tot de structuur komen, die in art. 3 bis wordt voorgesteld.

Mag ik er aan herinneren dat vele politici in Vlaanderen, ook politici, welke niet tot de zgn. nationalistische partij behoorden, reeds voor de laatste wereldoorlog voor die idee van regionalisatie of federalisering waren gewonnen.

De taalwetten van 1963 en vooral het teloor gaan van basisindustrieën in Wallonië, hebben eenzelfde tendens in Wallonië doen ontstaan, waar men alsdan begon te beseffen dat de Walen ten slotte minoritaire waren in de Belgische Staat en dus wellicht een betere bescherming in een geregionaliseerde dan in een unitaire staat konden verwerven.

Meteen raken we een knelpunt in de nieuw geplande staatsstructuur: de harmonisering der aspiratie, van de beide gemeenschappen en de bescherming tegen de minorisatie.

Iedereen is er over akkoord dat de G.W. een systeem voor harmonisatie en bescherming moet voorzien: de regeringsvoorstellen voorzien het systeem van de uitzonderingsmotie, ondertekend door ten minste 3/4 van de leden van een van beide gemeenschappen van een der Kamers. Deze motie zal als gevolg hebben dat de bespreking van het bestreden wetsontwerp of voorstel wordt opgeschorpt en dat het ontwerp of voorstel naar de regering wordt verzonden. Deze procedure zou strikt uitzonderlijk zijn en zou niet mogen worden gebruikt voor zekere wetten (bv. begrotingswetten). Dit is het systeem van art. 38 bis dat door de enen « de alarmbel » en door de andere « de grendel » wordt genoemd.

Anderen spreken van een paritaire Senaat.

De Vlamingen op de eerste plaats zouden er m.i. goed aan doen te bedenken wat voor hen het gunstigste systeem is: een paritair samengestelde Senaat heeft een bevoegdheid die zich uitstrekt tot alle wetsontwerpen en wetsvoorstellen. Dergelijke Senaat zou bepaalde initiatieven van regering of parlement definitief kunnen verlammen.

Luciede Walen hebben dan ook bij gelegenheid van de bespreking der Rijksmiddelenbegroting hun voorkeur doen blijken voor het systeem van de paritaire Senaat. Moet deze stellingname geen teken aan de wand zijn voor de Nederlandssprekendend van dit land?

* * *

Het verslag van de besprekingen van de Werkgroep voor de Communautaire problemen vermeldt als eerste punt

deze historische uitspraak: «De unitaire Staat, met zijn structuur en zijn werkwijze zoals die door de wetten nog geregeld zijn, is door de gebeurtenissen achterhaald. De gemeenschappen en de gewesten moeten hun plaats innemen in vernieuwde staatsstructuren, die beter aangepast moeten zijn aan de toestand van het land.

Eens dit verworven blijft nog een dubbele vraag:

1. welke bevoegdheden zullen aan de gemeenschappen en gewesten worden toevertrouwd?

2. Welke zal de begrenzing zijn dezer gemeenschappen?

1. Wat de bevoegdheden betreft schijnt zich volgend schema af te tekenen:

werkelijk normatieve bevoegdheid van de gemeenschapsorganen op het gebied van de cultuur, inbegrepen het onderwijs.

— buiten het gebied van de cultuur, eenheid van het algemeen beleid en van de basiswetgeving, hierin begrepen zijnde al wat betrekking heeft op de essentiële functies van de staat.

— ruime decentralisatie voor de aangelegenheden waarvoor een gedifferentieerd streekbeleid verantwoord is.

— adviserende bevoegdheid van de gewestelijke organen inzake economische planning.

— mogelijkheid van delegatie van bevoegdheden door een kaderwet, bij gekwalificeerde meerderheid goedgekeurd en reglementerende bevoegdheden aan gewestelijke organen.

Wat dit laatste punt betreft kan men nochtans de vraag stellen of het wel wenselijk is, een beperking van bevoegdheid in de G. W. op te nemen, daar deze beperking een toekomstige verdere regionalisatietendens zou afremmen.

2. Wat de grenzen betreft stelt zich geen groot probleem voor de 2 grote gemeenschappen, de Nederlandstalige en de Franstalige.

De wetten van 1963 hebben de taalgrens en dus de taalgebieden definitief vastgesteld. Een speciale regeling is voorzien voor die arrondissementen, waarin een Nederlandstalige of Franstalige minderheid leeft.

Het knelpunt is echter het gebied van de 19 gemeenten die het arrondissement Brussel-Hoofdstad vormen en de periferie van dit hoofdstedelijk gebied, inzonderheid het gebied van de 6 gemeenten die een speciale regeling kregen en die «Randgemeenten» of «gemeenten met faciliteiten» worden genoemd.

a) Wat de omvang van het hoofdstedelijk gebied en de faciliteiten betreft vindt men heel de gamma van alle mogelijke voorstellen: van de uitbreiding van het hoofdstedelijk gebied en van de faciliteiten naar inhoud en gebied tot het behoud van het huidige hoofdstedelijk gebied en der huidige faciliteiten en tot de volledige afschaffing van de faciliteiten.

De wet van 1963 was een uiterst delikate operatie die nooit tot ieders voldoening kon verlopen maar die ten slotte toch door een zeer grote meerderheid in het Parlement werd gestemd.

Anderzijds is het een feit dat geen enkele volksgemeenschap taaleilanden gedooft en zich tegen annexatiepogingen verzet.

Men kan zich de vraag stellen of de oplossing niet elders moet worden gezocht: in het lager onderwijs van het hoofdstedelijk gebied moet minstens 3 uur per week onderrecht gegeven worden van de 2° landstaal in de 2° graad en 5 uur per week in de 3° en 4° graad.

Met de moderne didactische methoden, die thans ter onzer beschikking staan, is het mogelijk een taal veel sneller te leren dan vroeger.

Is het overdreven te vragen dat, wie vrijwillig in een taalgebied gaat wonen, zich voor de schamele betrekkin-

gen met dit bestuur aan de landstaal aanpast en indien hij schoolgaande kinderen heeft, van de gelegenheid gebruik maakt om deze kinderen een grondige kennis van de andere landstaal bij te brengen?

3. Wat de rol betreft van het hoofdstedelijk gebied in deze meer geregionaliseerde staat kunnen wij nuttig herhalen wat de Vlaamse juristenvereniging in haar manifest van 14 mei 1966 schreef:

«Elke volksgemeenschap bezit haar welbepaald geografisch gebied waarbinnen de homogeniteit en de volstrekte voorrang van haar cultuur, een sociale vereiste is.

In het centrale gebied, de Brusselse agglomeratie, waar de rijkssamenhorigheid speciaal kan en moet tot uiting komen, moeten beide volksgroepen volledig en gelijkkelijk tot gelding en waardering komen.

Brussel kan zijn taak niet vervullen door de rijkscomponenten economisch, administratief, cultureel of judicair te naasten. Bij het vervullen van die taak moet het uitgaan van de beleving van de integriteit van de volksgroepen, waarop zijn bestaan en belang rust; het moet er toe strekken het beste van hetgeen de samenstellende groepen tot stand brachten te verenigen en aan te bieden aan Europa en aan de wereld.

De Vlaamse volksgroep moet ervaren dat de voorrang van zijn cultuur in zijn gebied en haar gelijkheid in het centraal bestuur en gebied niet erkend worden. Tot de vrijwaring van die voorrang en gelijkheid is een geheel van vast omlijnde structuren noodzakelijk, die misbruik of ontduiking uitsluiten.»

Brussel, stad waar 2 grote kultuurgebieden samenvloeien, kan dank zij deze unieke ligging de unieke rol van moderator en cristalisator van deze kultuurgebieden spelen en hierdoor ook een nationale rol vervullen, die geen enkele andere hoofdstad in de wereld spelen kan.

* * *

Einde juli van dit jaar overleed te Sint-Niklaas, Mr. W. Van Gerven die stafhouder was van onze orde van 1948 tot 1950, na gedurende enkele jaren secretaris te zijn geweest van de raad der Orde.

Door zijn toewijding en zijn buitengewoon vriendelijk karakter, en ook, en niet het minst, door zijn nooit aflatende en aanstekelijke levenslust heeft hij van meet af aan de genegenheid en de sympathie van zijn confraters verworven.

Alhoewel de bedrijvigheid van de betreurde afgestorvene zich gedurende zijn gehele leven tot velerlei gebieden buiten het strikt professionele leven heeft uitgestrekt, toch is hij steeds een volwaardig lid van de Balie gebleven. Er was geen plechtigheid en geen feestelijke gebeurtenis waarop hij afwezig bleef.

De leden van onze Orde zullen nooit zijn blijmoedig en opgeruimd karakter vergeten en ook niet zijn grote dienstvaardigheid voor de jongeren.

In het voorjaar 1969 overleed onze confrater Mr. Alberic Bauwens.

Hij werd met de grootste eenvoud begraven.

Mr. Bauwens had een eigen plaats aan onze Balie. Tijdens zijn laatste levensjaren leed hij diep wegens het gemis aan menselijk contact op geestelijk vlak.

In zijn pleidooien en zijn brieven, geschreven in zijn eigen stijl, kwamen regelmatig citaten voor van Latijnse auteurs. Steeds heeft hij grote bewondering gehad voor de Latijnse cultuur. Zij is de balsém geweest, die het grote leed der laatste levensjaren draaglijk maakte.

Mag ik U vragen een minuut stilte te bewaren ter nagedachtenis van beide overleden confraters.

Deze beide spreekbeurten werden voorafgegaan door de

Rede van Mr. Roger GUNS, Voorzitter van de Conferentie der Jonge Balie

Ik verklaar deze plechtige zitting voor geopend.

Het weze mij geoorloofd U, Mijnheer de Stafhouder, in naam van onze Conferentie, eerst te begroeten.

Uw aanwezigheid in ons midden is — gelukkig voor ons — niet alleen te verklaren door een bijna vanzelfsprekend gevolg van Uw Stafhouderschap, doch ook door Uw oprecht-gemeende belangstelling en simpatie voor het leven van de Conferentie, waarvan U — enkele jaren terug — zelf het voorzitterschap hebt waargenomen op voorbeeldige wijze. Thans leidt U voor het tweede jaar — op even voorbeeldige wijze — de balie, en ieder confrater kijkt op naar Uw beredeneerde wijsheid en uw eeuwige kalmte.

Deze Conferentie zal graag met U en de Raad der Orde verder samenwerken ter bevordering van een goede advocatuur aan deze balie en een goede verstandhouding.

Mijnheer de Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep te Gent.

Het is met een bijzonder gevoel van fierheid en van vreugde dat ik U met eerbied verwelkom in het « Dendermonde » dat U zo goed bekend is van jaren terug. Immers hebt U, in ditzelfde gebouw, een deel van Uw beroepsleven doorgemaakt, en nog onlangs vertrouwde U mij toe dat U aan die periode de beste herinneringen bewaart. Wellicht is Uw bezoek van vandaag aan dit U vertrouwde Justitiepaleis, Uw eerste officieel bezoek in Uw functie van Eerste Voorzitter van het Hof. Te meer zijn wij vereerd, en wij danken U om Uw belangstelling.

Mijnheer de Procureur-Generaal bij het Hof van Beroep te Gent.

Uw zeer gewaardeerde tegenwoordigheid op onze plechtige openingsvergadering is bijna traditioneel te noemen.

Inderdaad heeft onze Conferentie reeds herhaaldelijk mogen ondervinden hoezeer U begaan zijt met het leven aan de balie. Uw bekommernis is diep doorvoeld en oprecht en wij moeten U daar dank om zeggen. Het verheugt ons dat wij dit kunnen doen bij deze gelegenheid.

Mijnheer de Voorzitter van de rechtbank.

Mag ik U eerst danken om de gastvrijheid waarmee U deze zaal ter beschikking stelde. Toen ik U, enige tijd terug, hierom vroeg, was Uw antwoord positief en zonder voorbehoud: doch gepaard met een aarzelande vrees betreffende de vooruitgang der werken die sinds vele maanden dit paleis en zijn bewoners deden daveren en zuchten.

Wij stellen Uw aanwezigheid zeer op prijs, Mijnheer de Voorzitter, en verheugen ons over de bijzonder goede verstandhouding tussen U en Uw korps enerzijds, en onze balie anderzijds.

Mijnheer de Procureur des Konings,

Moet ik U zeggen dat U welkom zijt in ons midden? Ik ben er van overtuigd dat U het beseft. Uw aanwezigheid hier — ieder jaar opnieuw — is daarvan het sprekend bewijs. Wij danken U hierom en hopen dat de perfecte verhoudingen die bestaan tussen U en de magistraten van Uw parket van de ene kant, en de leden der balie van de andere kant, zoals in het verleden verder ten goede zal komen aan een goede rechtsbedeling.

Mijne heren Ondervoorzitters en eerste substituten, heren rechters en substituten, mijnheer de referendaris en heren vrederechters. Uw aanwezigheid is voor ons een aanmoediging en een eer die wij bijzonder op prijs stellen: en waarom wij U oprecht danken.

Wij verwelkomen ook zeer bijzonder:

— de heer Stafhouder Mr. Jordens van de balie van Leuven, als vertegenwoordiger van de heer Deken van de Nationale Orde van advocaten, Mr. Gilson de Rouvreur.

— De heer Jozef Ven den Heuvel, onder-voorzitter van het Verbond van Belgische advocaten, als vertegenwoordiger van de voorzitter Mr. Gielen.

— De heer Jozef Nuytinck, secretaris van de raad der balie bij het Hof van Beroep te Gent, als vertegenwoordiger van de heer Stafhouder.

Als buitenlands gasten begroeten wij hier hartelijk:

— Mr. Driesma, vertegenwoordiger van de heer Deken van de orde van advocaten bij de Hoge raad der Nederlanden te 's Gravenhage.

— Offerhaus en Ekering, beiden vertegenwoordigers van het Gezelschap van de Jonge balie van Rotterdam.

Met vreugde heten wij welkom de voorzitters en afgevaardigden van onze Zusterconferenties:

Mr. Piessevaux, président de la Conférence du Jeune Barreau de Tournai.

Mr. Alfons Peulinckx, afgevaardigde van het Vlaams Pleitgenootschap te Brussel.

Mr. Michel Mahieu, représentant la Conférence du Jeune Barreau de Bruxelles.

Mr. Charles De Preter, van de Vlaamse Conferentie van Gent. De afgevaardigde van de Conferentie van Brugge.

Mr. De Muyne Hendrik, secretaris van de Vlaamse Conferentie van Antwerpen.

Mr. Paul Roose van de Conferentie van Kortrijk.

Ook de heren hoofdgriffiers, griffiers en griffieleiden, de heren notarissen en gerechtsdeurwaarders — die door hun aanwezigheid hun belangstelling laten blijken — danken wij.

Welkom ook aan de heren parlementairen, de heer gevangenisdirecteur Swinnen, de heer arrondissementscommissaris De Witte en de heer politiecommissaris van Wetteren.

Ten slotte ook, en dit is vanzelfsprekend, welkom aan alle confraters.

Tot hun oprechte spijt konden hier niet aanwezig zijn:

— De heer Vranckx, Minister van Justitie;

— Prof. E. Spanoghe, onze ere-ondervoorzitter, die op het laatste ogenblik verstek moest maken wegens ziekte.

— Mr. Ridder René Victor, die gans de dag weerhouden is op de vergadering van de Vlaamse Juristenvereniging;

— de heer Krijgsauditeur De Geest;

— de heer arrondissementscommissaris Van Beneden;

— de heren parlementairen: senatoren De Bondt en Van Hoeylandt, de volksvertegenwoordigers Otte; Van Hoorick, De Mey.

Waarde confraters, Mevrouwen, Mijne Heren,

Bijzonder verheugend is de vaststelling dat opnieuw een belangrijke groep jonge stagisten dit jaar bij onze rangen is komen aansluiten. De balie van Dendermonde leeft!

Het is onze oprechte wens dat de nieuwelingen zich zeer spoedig thuis zouden voelen en — met de bijzondere hulp van hun patroons — er in slagen mogen spoedig volwaardige advocaten te worden. Het is tevens onze bijzondere wens dat zij gemeenschapszin zouden kennen en beleven, niet enkel in het besloten baliemilieu, maar ook daarbuiten: met zin voor redelijkheid en proportie. De balie, en dat zijn wij allemaal, moet er voor zorgen dat

onze jonge confraters in hun opgang zich geruggesteund voelen. De Conferentie wil daar — op haar manier — toe bijdragen.

In deze tijd van contestatie, van verguizing en afbraak der tradities en gevestigde machten, in deze tijd van overde-hand-toenemende overheidstussenkomsten op vele domeinen en afname van het zuiver persoonlijke initiatief, in deze tijd van zoeken naar nog meer sociale zekerheid enz. is het zeker niet eenvoudig nog een « zelfstandige » te zijn, en zo te denken.

In de maalstroom van filosofische, sociale, economische en zelfs politieke beroering van vandaag, moet de advocaat het hoofd koel houden en het hart warm. Hij is nog één der zeldzamen in onze maatschappij die over een relatief belangrijke graad van zelfstandigheid beschikt. Die vrijheid moet hij in eer houden, door zich zelf en zijn beroep te doen eren.

Mevrouwen, Mijne heren,

Het is opmerkelijk dat de laatste tijd vele openingsredenaars een onderwerp uitkiezen dat met de rechtswetenschap in de enge betekenis van het woord, weinig verband houdt.

Ik moet zeggen dat het ons eerder tot vreugde stemt

te mogen zeggen dat onze openingsredenaar een onderwerp koos van publiekrechtelijke aard, meer bepaald betreffende de Belgische Grondwet. Grondwet die de laatste tijd in het middelpunt van de belangstelling staat.

Mr. Herman Heyvaert. Ik ben blij U te mogen voorstellen aan deze geachte vergadering. Als Dendermondeenaar zijt U geboren in 1939, en — na Uw humaniorastudies aan het college van deze stad — reisde U naar Namen, waar U de kandidaturen in wijsbegeerte en letteren volgde aan de « Faculté Universitaire Notre Dame de la Paix ». In 1962 promoveerde U tot doctor in de rechten aan Leuvense Alma Mater en hetzelfde jaar legde U te Gent voor het Hof van Beroep Uw eed af als advocaat. Sinds 1966 zijt U opgenomen op de tabel van de advocaten bij de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde.

Alle confraters weten dat U dynamisch zijt. Ze stellen Uw opgeruimdheid, Uw werklust en openhartigheid zeer op prijs. Deze gaven zult U wel in belangrijke mate hebben meegekregen van uw vader, gewezen Stafhouder Mr. Georges Heyvaert, onze eminente confrater.

Dat juist U een onderwerp als dit zoudt kiezen, heeft ons eerder verrast. Dit element draagt zeker bij tot onze nieuwsgierigheid. Ik meen dat het ogenblik gekomen is, Mr. Herman Heyvaert, om U het woord te geven, en ik geef het U met genoegen.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 23 oktober 1969.

Voorzitter : M. Valentin.

Raadsheer-verslaggever : M. Perrichon.

Advocaat-generaal : M. Detournay.

Huwelijk. — Artikelen 218 en 219 B.W. — Hoger beroep tegen een eerste vonnis. — Tweede verzoek bij de vrederechter. — Ontvankelijkheid. — Criterium.

Hangende het hoger beroep tegen een eerste krachtens art. 218 B.W. gewezen vonnis, heeft de vrouw een tweede vordering ingeleid voor de vrederechter die deze niet ontvankelijk heeft verklaard. Enkele maanden na de bevestiging in hoger beroep van de eerste beslissing, neemt de rechtbank van eerste aanleg, rechtdoende over het hoger beroep van het tweede vonnis wel de devolutieve kracht van het beroep tegen het eerste vonnis aan, maar beslist dat de kwestie, na het vonnis over het eerste hoger beroep, een kwestie wordt van gegrondheid en niet meer van ontvankelijkheid.

Die beslissing wordt vernietigd : hoewel, gelet op het voorwerp en de aard van de met toepassing van de artikelen 218 en 219 B.W. ingestelde rechtsvordering, de rechter in hoger beroep, evenals de eerste rechter, op het verzoek van een der partijen, rekening dient te houden, tot op het ogenblik dat hij uitspraak doet, met de evolutie van bepalende feiten, namelijk met de evolutie van de wederzijdse geldelijke toestand van de echtgenoten die sinds het verzoekschrift heeft plaatsgehad, moet deze rechter daarentegen, om de ontvankelijkheid van de rechtsvordering te beoordelen, rekening houden met de rechtstoestand van partijen zoals die op het ogenblik van het inleidende verzoekschrift bestaat.

Raduciner t./ Jajchman.

Gelet op het bestreden vonnis, op 6 februari 1968 door de Rechtsbank van eerste aanleg te Brussel gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 218, 219 van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd bij artikel 1 van de wet van 30 april 1958, 1 en 9 van de wet van 25 maart 1876 houdende titel 1 van het inleidend boek van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, 16, 82bis, 443, 456, 461, 464, 470, 472 en 473 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, (de artikelen 16 en 82bis respectievelijk gewijzigd bij de artikelen 1 en 5 van het koninklijk besluit nummer 300 van 30 maart 1936, dat bekrachtigd is bij het enig artikel van de wet van 4 mei 1936, de artikelen 443, 456 en 470 gewijzigd bij artikel 22 van hetzelfde koninklijk besluit, en artikel 473 gewijzigd bij artikel 13 van de wet van 15 maart 1932),

doordat, na vastgesteld te hebben dat de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel, bij vonnis van 9 maart 1967, al eerder uitspraak heeft gedaan over het hoger beroep dat verweerder op 3 juni 1966 had ingesteld tegen het vonnis waarbij de Vrederechter te Anderlecht uitspraak had gedaan over een eerste verzoekschrift dat zij op grond van artikel 218 van het Burgerlijk Wetboek had ingediend, en dat het huidige geschil ontstaan is door het indienen, door verweerder, op 31 oktober 1966 (namelijk op een ogenblik dat het hoger beroep tegen het eerste vonnis van de vrederechter voor de rechtbank van eerste aanleg anhangig was), bij dezelfde vrederechter, van een tweede verzoekschrift dat op dezelfde wetsbepaling gegrond was, en na gesteld te hebben dat de rechter in hoger beroep op grond van artikel 219, paragraaf 4, van het Burgerlijk Wetboek rekening mag houden met de wederzijdse toestand van de echtgenoten, niet alleen zoals die bij het indienen van het verzoekschrift of voor de eerste rechter was, maar ook zoals die zich voor hem voordoet ; dat volgens de door partijen voorgestelde verwijzingen naar de rechtspraak een nieuwe rechtsvordering niet ontvankelijk is, op grond van de devolutieve kracht van het hoger beroep, zolang het gerecht in hoger beroep geen uitspraak heeft gedaan over het ingestelde hoger beroep ; dat de nieuwe middelen (in

tegenstelling met de nieuwe vorderingen) in elke stand van het geding, zelfs in hoger beroep, kunnen worden aangevoerd, en dat een dergelijk middel uitmaakt het middel dat zich beroept op een verandering in de geldelijke toestand van partijen in de loop van het geding in hoger beroep; dat krachtens paragraaf 4 van artikel 219 het vonnis kan worden gewijzigd, zelfs als het definitief is geworden, en zulks zeker het geval is wanneer, door het instellen van hoger beroep, dit vonnis feitelijk slechts provisioneel is tot de definitieve beslissing van het gerecht in hoger beroep; dat zo de wederzijdse toestand in de loop van het geding verandert, en in zover het geschil nog hangende is, de rechter bij wie de zaak reeds aanhangig is bevoegd blijft en uitspraak zal doen op grond van deze wederzijdse toestand en van de evolutie ervan in de loop van het geding, ongeacht of deze rechter die van eerste aanleg of in hoger beroep is en of het voor deze laatste gaat om een verhoging zowel als om een vermindering van het bedrag van de door de eerste rechter uitgesproken veroordeling, het bestreden vonnis overweegt « dat ten deze de aan de rechtbank van beroep voorgelegde kwestie aldus een kwestie wordt van gegrondheid en niet meer van ontvankelijkheid van de tweede rechtsvordering die eiseres in hoger beroep (thans verweerster) op 31 oktober 1966 heeft ingesteld, voorwerp van het huidige geschil; dat in werkelijkheid eiseres in hoger beroep, oorspronkelijke eiseres, in het onderhavige geval dient te bewijzen dat de inkomsten van haar echtgenoot gestegen zijn (en in welke mate) sinds het eindvonnis van 9 maart 1967 dat in hoger beroep uitspraak doet over haar eerste verzoekschrift van 15 april 1966 en, op verzoek van de betrokken partij, rekening had kunnen houden met de staat en het vermogen van partijen tussen 15 april 1966 en 9 maart 1967; dat het verzoekschrift van 31 oktober 1966 tot wijziging van de delegatie uit dit oogpunt moet worden onderzocht », en, onder wijziging van het beroepen vonnis, « de op 31 oktober 1966 ingestelde oorspronkelijke vordering van eiseres in hoger beroep (thans verweerster) ontvankelijk en gedeeltelijk gegrond verklaart » en dientengevolge verweerster machtigt om rechtstreeks de helft van de inkomsten van haar man te ontvangen, zoals zij dat vroeg, en deze machtiging tot 10 maart 1967, namelijk tot de dag na de datum van het eerste vonnis in hoger beroep, doet terugwerken,

terwijl, eerste onderdeel, doordat het beslist, enerzijds, dat het op 31 oktober 1966 door verweerster ingediende verzoekschrift ontvankelijk was, en, anderzijds, dat van 3 juni 1966 (datum waarop tegen het eerste vonnis van de vrederechter hoger beroep werd ingesteld) tot 9 maart 1967 (datum van het eerste vonnis in hoger beroep), op grond van de devolutieve kracht van het hoger beroep, alleen de rechtbank van eerste aanleg bevoegd was om de evolutie van de wederzijdse toestand van partijen te beoordelen — wat impliceert dat het nieuwe verzoekschrift op het ogenblik van zijn indiening, op 31 oktober 1966, niet ontvankelijk was — het bestreden vonnis een tegenstrijdigheid in de redenen bevat, wat met niet-motivering gelijkstaat (schending van artikel 97 van de Grondwet);

tweede onderdeel, door het verzoekschrift ontvankelijk te verklaren dat verweerster had ingediend op 31 oktober 1966, namelijk op een ogenblik dat het hoger beroep tegen het vonnis van de vrederechter van 17 mei 1966 nog steeds voor de rechtbank van eerste aanleg aanhangig was, het bestreden vonnis de devolutieve kracht van dit hoger beroep miskent, die erin bestond — zoals het bestreden vonnis dat trouwens zelf vaststelt — alleen de rechtbank van eerste aanleg bevoegd te maken om de evolutie te beoordelen van de wederzijdse toestand van partijen tot de dag van het vonnis dat over dit hoger beroep uitspraak doet (schending van de artikelen 1 en 9 van de wet van 25 maart 1876, en van de artikelen 16, 82bis, 443, 456, 461, 464, 470 en 472 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering);

derde onderdeel, door te stellen dat de rechter bij wie de zaak aanhangig is gemaakt bevoegd is om kennis te nemen van de wederzijdse toestand van partijen in de loop van het geding (ongeacht of deze rechter die van eerste aanleg of in hoger beroep is), en dat ten deze de aan de rechtbank van beroep voorgelegde kwestie « aldus » een kwestie « wordt » van gegrondheid en niet meer van ontvankelijkheid van de door verweerster op 31 oktober 1966 ingestelde tweede rechtsvordering — wat erop neerkomt te zeggen dat de rechtbank van eerste aanleg bevoegd is om de kwestie ten gronde te beslechten door het feit alleen dat ze kennis neemt van het hoger beroep tegen het vonnis dat over dit nieuw verzoekschrift uitspraak doet —, het bestreden vonnis de regels miskent volgens welke, enerzijds, de niet-ontvankelijkheid van een op artikel 218 van het Burgerlijk Wetboek gesteunde rechtsvordering, wegens de devolutieve kracht van het hoger beroep tegen het vonnis gewezen in een eerste rechtsvordering tussen dezelfde partijen op grond van dezelfde wetsbepaling, moet worden beoordeeld volgens de stand van de eerste procedure op het ogenblik dat de nieuwe rechtsvordering wordt ingesteld (schending van de artikelen 218 en 219 van het Burgerlijk Wetboek, 1 en 9 van de wet van 25 maart 1876, en 16, 82 bis, 443, 456, 461, 464, 470 en 472 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering), en, anderzijds, de devolutieve kracht van het hoger beroep tegen het vonnis dat in eerste aanleg is gewezen in de tweede rechtsvordering er niet kan in bestaan de rechter in hoger beroep, behalve het geval dat hij de zaak aan zich trekt (waarvoor de voorwaarden moeten worden vervuld overeenkomstig de wet — wat het vonnis ten deze niet vaststelt —), in staat te stellen ten gronde uitspraak te doen over een geschil dat voor de eerste rechter niet ontvankelijk is (schending van de artikelen 1 en 9 van de wet van 25 maart 1876, 16, 82 bis, 443, 456, 461, 464, 470, 472 en 473 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering en 97 van de Grondwet), en het bestreden vonnis, dat op niet ter zake dienende redenen berust, niet passend met redenen is omkleed (schending van artikel 97 van de Grondwet);

vierde onderdeel, door de gevolgen van zijn beslissing te doen terugwerken tot 10 maart 1967 (namelijk tot de dag na de datum van het in de eerste rechtsvordering gewezen vonnis in hoger beroep), zonder een verandering op deze datum in de wederzijdse toestand van partijen vast te stellen, het bestreden vonnis tegelijkertijd de wetsbepalingen die tot grondslag dienen voor de rechtsvorderingen van verweerster en de verplichting voor de rechters om hun beslissingen met redenen te omkleeden heeft miskend (schending van de artikelen 218 en 219 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet);

Overwegende dat uit de regelmatig aan het Hof voorgelegde stukken blijkt dat verweerster op 15 april 1966 aan de vrederechter te Anderlecht, op grond van de artikelen 218 en 219 van het Burgerlijk Wetboek, een verzoekschrift had gericht dat ertoe sterkte machtiging te bekomen om ten belope van 10.000 frank per maand rechtstreeks de inkomsten van haar man (thans eiser) te ontvangen; dat de vrederechter, bij vonnis van 17 mei 1966, het bedrag dat verweerster mocht ontvangen, ingeval eiser het haar niet vrijwillig zou storten, op 7.000 frank per maand had vastgesteld; dat verweerster op 3 juni 1966 tegen dit vonnis hoger beroep had ingesteld en de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel, rechtdoende over dit beroep, op 9 maart 1967 deze beslissing bevestigde;

Dat, evenwel, verweerster, terwijl dit hoger beroep hangende was, bij een tweede verzoekschrift, op 31 oktober 1966 aan dezelfde vrederechter gericht, de machtiging had gevraagd om de helft van de inkomsten van eiser te ontvangen; dat deze laatste de niet-ontvankelijkheid van deze nieuwe rechtsvordering heeft aangevoerd op grond van de

devolutieve kracht van het hoger beroep dat verweerster in haar eerste rechtsvordering had ingesteld; dat het bestreden vonnis, onder wijziging van het vonnis van de vrederechter van 27 juli 1967, dat deze grond van niet-ontvankelijkheid had aangenomen, de tweede vordering van verweerster ontvankelijk en gedeeltelijk gegrond verklaart, deze laatste machtigt om rechtstreeks de helft van de inkomsten van eiser te ontvangen en deze machtiging doet terugwerken tot 10 maart 1967, namelijk tot de dag na die waarop de rechtbank, in hoger beroep, uitspraak had gedaan over de eerste vordering;

Overwegende dat uit dit beschikking gedeelte, in verband gebracht met de redenen van het bestreden vonnis, dient te worden afgeleid dat de rechtbank tegelijkertijd stelt: — enerzijds, dat, toen ze kennis nam van het hoger beroep tegen het door de vrederechter op het eerste verzoekschrift gewezen vonnis, ze reeds diende « rekening te houden... met de wederzijdse toestand van de echtgenoten... zoals die zich voor de rechtbank voordoet; dat deze uitlegging van paragraaf 4 van artikel 219 tot gevolg heeft niet alleen de maatschappelijke en gezinsorde te beschermen door de herhaling van rechtsvorderingen te vermijden, maar ook de partijen zelf wier eventueel opeenvolgend en verschillend vermogen zonder nieuw uitstel in aanmerking wordt genomen » en dat geen nieuwe vordering is, maar « een nieuw middel », hetwelk « zelfs in hoger beroep kan worden aangevoerd, ...het middel dat zich beroept op een verandering in de wederzijdse geldelijke toestand van partijen in de loop van het geding in hoger beroep...; dat zo de wederzijdse toestand van partijen in de loop van het geding verandert en in zover het geschil nog hangende is, de rechter bij wie de zaak reeds aanhangig is bevoegd blijft en uitspraak zal doen op grond van deze wederzijdse toestand en van de evolutie ervan in de loop van het geding, ongeacht of deze rechter die van eerste aanleg of in hoger beroep is en of het voor deze laatste gaat om een verhoging zowel als om een vermindering van het bedrag van de door de eerste rechter uitgesproken veroordeling »; — anderzijds, hoewel de rechtbank, om de hierboven overgenomen redenen, de devolutieve kracht aanneemt van het hoger beroep van 3 juni 1966, dat ingevolge het eerste verzoekschrift werd ingesteld, zodat, volgens het bestreden vonnis, de rechtbank die kennis nam van dit hoger beroep uitspraak diende te doen over « het nieuwe middel » dat, volgens dit vonnis, naar zijn voorwerp en zijn grondslag met het tweede verzoekschrift overeenstemde, het bestreden vonnis overweegt dat de niet-ontvankelijkheid die oorspronkelijk dit verzoekschrift aantastte hetwelk gericht was aan de vrederechter aan wie de zaak ten gevolge van de devolutieve kracht van genoemd hoger beroep onttrokken was, slechts was blijven duren zolang de rechtbank over dit hoger beroep geen uitspraak had gedaan, met dit gevolg « dat ten deze de kwestie voorgelegd aan de rechtbank van beroep » (dat wil zeggen aan de rechtbank die kennis nam van het hoger beroep tegen het over het tweede verzoekschrift gewezen vonnis,) door de beslissing van de rechtbank die uitspraak had gedaan over het hoger beroep van 3 juni 1966 tegen het over het eerste verzoekschrift gewezen vonnis, « aldus een kwestie wordt van gegrondheid en niet meer van ontvankelijkheid van de tweede rechtsvordering die eiseres in hoger beroep op 31 oktober 1966 had ingesteld, voorwerp van het huidige geschil »;

Overwegende dat hoewel, gelet op het voorwerp en de aard van de met toepassing van de artikelen 218 en 219 van het Burgerlijk Wetboek ingestelde rechtsvordering, de rechter in hoger beroep, evenals de eerste rechter, op het verzoek van een van de partijen, rekening dient te houden, tot op het ogenblik dat hij uitspraak doet, met de evolutie van bepalende feiten, namelijk met de evolutie van de wederzijdse geldelijke toestand van de echtgenoten die sinds het verzoekschrift heeft plaatsgehad, deze rechter daarentegen, om de ontvankelijkheid van de rechtsvorde-

ring te beoordelen, rekening moet houden met de rechtstoestand van partijen zoals die op het ogenblik van het inleidend verzoekschrift bestaat;

Overwegende dat aldus blijkt dat de redenen van het bestreden vonnis noodzakelijk impliceerden dat de vordering ingesteld bij het verzoekschrift van 31 oktober 1966 niet ontvankelijk was op het ogenblik dat dit verzoekschrift werd ingediend;

Dat deze redenen derhalve geen wettelijke verantwoording verschaffen voor de kennisneming door de rechtbank of voor de beslissing waarbij ze de vordering ontvankelijk verklaart;

Dat aldus het tweede en het derde onderdeel van het middel gegrond zijn;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan opdat hierover door de feitenrechter zou worden beslist;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Nijvel, zitting houdende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE.

2e Kamer. — 29 september 1969.

Voorzitter: M. Louveaux.

Raadsheersverslaggever: M. Naulaerts.

Advocaat-generaal: M. Krings.

1. **Koop (Verkoop met premie).** — Art. 2 van het K. B. van 13 januari 1935. — **Keuze tussen premiebons of voorwerpen.**
2. **Europese Economische Gemeenschap.** — Art. 85 van het Verdrag van Rome.

1. *Verdachte beweert dat art. 2 van het K.B. nr. 61 van 13 januari 1935 toelaat dat voorwerpen als premie worden aangeboden op voorwaarde dat ze voorgesteld zijn door premiebons, waarvan de waarde in geld door de koper kan worden geïnd indien hij daaraan de voorkeur geeft.*

Uit de termen van art. 2 blijkt dat het de bedoeling van de wetgever is geweest de daarin bepaalde uitzondering strikt te beperken tot het gebruik van zegels, coupons of penningtekens, welke dan nog aan bepaalde vereisten dienen te voldoen. Dat wordt bevestigd door art. 4.

2. *Het is niet tegenstrijdig te beslissen dat de rechtspositie van alleenverkoopgerechtigden niet nietig is geworden ingevolge art. 85 van het verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap en dat, volgens de vigerende rechtspraak, die gerechtigden hun contracten verder mogen uitvoeren mits zij er de door het verdrag noodzakelijk gemaakte wijzigingen aan toebrengen en nevenimporten dulden.*

Vermeer t./ N.V. Handelsmaatschappij

J.N.J. Sieverding e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 1 maart 1969 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

I. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing over de strafvordering:

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1, 2 en 5 van het koninklijk besluit nr. 61 van 13 januari 1935 tot beperking en reglementering van de verkoop met premien,

doordat het bestreden arrest eiser op grond van voormelde reglementaire bepalingen op strafrechtelijk gebied veroordeelt, hem op burgerlijk gebied veroordeelt tot het vergoeden der schade welke zijn beweerd misdrijf aan de burgerlijke partijen zou hebben berokkend, de burgerlijke partijen machtigt om het bestreden arrest te publiceren, en het middel verwerpt waardoor eiser, bij conclusie had laten gelden dat zijn verkoop met premiën gebeurde overeenkomstig de bepalingen van artikel 2 van voormeld koninklijk besluit, zulks op grond dat het misdrijf niet weggenomen werd door de omstandigheid dat de koper ook een premiebon kon bekomen, vermits hem duidelijk gezegd werd dat de waarde hiervan merklijk lager was dan die van het premievoorwerp, zodat die optie hem afgeraden werd, en dat de uitzondering voorzien door artikel 2 van voormeld koninklijk besluit uitsluitend toepasselijk is indien zegels, koepens of penningtekens als premie gegeven worden,

terwijl, eerste onderdeel, het feit dat de waarde van het premievoorwerp hoger ligt dan die van de premiebon en dat daardoor de optie voor de terugbetaling in speciën van gezegde bon afgeraden wordt, niet volstaat om de toepassing van artikel 2 van voormeld koninklijk besluit te weigeren, zolang dit verschil van waarde niet van die aard is dat zij die optie praktisch uitsluit,

tweede onderdeel, artikel 2, van voormeld koninklijk besluit geenszins vereist dat alleen zegels, koepens of penningtekens als premie zouden worden gegeven, doch integendeel toelaat dat voorwerpen als premie zouden worden aangeboden op voorwaarde dat die voorwerpen zouden voorgesteld zijn door premiebons, waarvan de waarde in speciën door de koper kan worden geïnd indien hij zulks boven het aanwerven van het premievoorwerp verkiest,

en terwijl in alle geval de motivering van het bestreden arrest niet toelaat te weten of de rechters hebben willen beslissen dat, om onder de toepassing te vallen van voormeld artikel 2, men aan de koper eerst een premiebon moet aanbieden die daarna hetzij in ruil met een voorwerp hetzij tegen een betaling in speciën kan afgegeven worden, dan wel of zij hebben willen beslissen dat de premiebon de vorm moest aannemen van zegels, koepens of penningen daarmede bedoelende hetzij titels welke slechts aan een deel van de waarde van het premievoorwerp beantwoorden, hetzij titels die een bepaald niet nader door het bestreden arrest beschreven materieel uitzicht vertonen, welke onduidelijkheid in de motivering gelijkstaat met het gebrek aan de door artikel 97 van de Grondwet vereiste motivering:

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat het bestreden arrest op ondubbelzinnige wijze beslist dat eiser de uitzondering op het verbod van premieaanbiedingen, bepaald bij artikel 2 van het koninklijk besluit nr. 61 van 13 januari 1935, niet kan inroepen omdat die uitzondering « uitsluitend toepasselijk is indien zegels, coupons of penningtekens gegeven worden », aldus kennelijk bedoelende dat premieaanbiedingen zonder voorafgaande aflevering van zegels, coupons of penningtekens verboden blijven door artikel 1 van bedoeld koninklijk besluit;

Overwegende dat die beslissing wettelijk is; dat uit de termen van evenvermeld artikel 2 blijkt dat het de bedoeling van de wetgever is geweest de daarin bepaalde uitzondering strikt te beperken tot het gebruik van zegels, coupons of penningtekens, welke dan nog aan bepaalde vereisten dienen te voldoen;

Dat zulks bevestigd wordt door artikel 4 van hetzelfde koninklijk besluit waarbij aan de Koning de macht verleend wordt de handel in de zegels, coupons of penningtekens te reglementeren, inzonderheid deze handel afhankelijk te stellen van het voorleggen van solvabiliteitswaar-

borgen door hen die hem uitoefenen en controlemaatregelen uit te vaardigen nopens de regelmatigheid van de verrichtingen; dat, bij niet afleveren van zegels, coupons of penningtekens, elke reglementering of controle verijdeld zou worden;

Dat het onderdeel niet kan aangenomen worden;

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat de beslissing wettelijk gerechtvaardigd is door de in het tweede onderdeel bekritiseerde redenen, weshalve het eerste onderdeel, dat tegen een overtuigende reden van het arrest opkomt, bij gebrek aan belang niet ontvankelijk is;

En overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

II. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing over de burgerlijke vorderingen:

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 85 en 86 van het verdrag van 25 maart 1957 tot inrichting van de Europese Economische Gemeenschap, goedgekeurd door artikel 1 van de wet van 2 december 1957,

doordat het bestreden arrest het middel verwerpt waarbij eiser, in zijn conclusie, had laten gelden dat de vorderingen van de burgerlijke partijen, welke strekten tot het bekomen van schadevergoeding en tot het zich horen machtigen om tot publicatie van het bestreden arrest over te gaan, onontvankelijk waren daar hun vordering strekte tot het bekomen van een bescherming van een monopolie-recht, dat nietig was op grond van de artikelen 85 en 86 van voormeld verdrag, zulks op grond dat eiser niet bewees dat de rechtspositie van alleenverkoopgerechtigden nietig zou geworden zijn ingevolge artikel 85 van gezegd verdrag, dat de vigerende rechtspraak de alleenverkoopgerechtigden en officiële verdelers economisch nuttig acht en hun toelaat, mits zekere aanpassingen, hun contracten uit te voeren, mits de neveninvoer geduld wordt, en dat eiser niet beweerde dat de burgerlijke partijen zich niet naar de thans vigerende voorschriften zouden schikken,

terwijl, eerste onderdeel, de rechtspositie van alleenverkoopgerechtigden de mogelijkheid van neveninvoer uitsluit, zodat de motivering van het bestreden arrest tegenstrijdig is waar het de bepaling geeft van wat door voormeld verdrag zou toegelaten zijn, welke tegenstrijdigheid in de motivering gelijkstaat met een gebrek aan de door artikel 97 van de Grondwet vereiste motivering,

tweede onderdeel, in tegenstrijd met wat het bestreden arrest verklaart, eiser in zijn conclusie uitdrukkelijk gesteld had dat de burgerlijke vordering ertoe strekte de van rechtswege nietige monopolie van de burgerlijke partijen in stand te houden en de neveninvoer te verhinderen, zodat het bestreden arrest de bewijskracht heeft geschonden welke door voormelde artikelen van het Burgerlijk Wetboek wordt gehecht aan de conclusie van eiser:

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat het niet tegenstrijdig is te beslissen dat de rechtspositie van alleenverkoopgerechtigden niet nietig is geworden ingevolge artikel 85 van het Europees Economisch Gemeenschapsverdrag en dat, volgens de vigerende rechtspraak, die gerechtigden hun contracten verder mogen uitvoeren, mits er de door bedoeld verdrag noodzakelijk gemaakte wijzigingen aan toe te brengen en nevenimporten te dulden;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat, zo eiser inderdaad in zijn conclusie beweerde dat de verweerders een op grond van artikel 85 van het Europees Economisch Gemeenschap Verdrag nie-

tige monopolie trachtten in stand te houden en de nevenimport te beletten, het arrest hierop antwoordt dat eiser zulks niet bewees door onder meer aan te tonen dat de verweerders zich niet naar de thans vigerende voorschriften van bedoeld verdrag zouden gedragen, en dat de vorderingen van de verweerder er niet toe strekten de nevenimport te beletten, maar enkel vergoeding te bekomen voor de schade welke zij leden ingevolge de door eiser « ter gelegenheid » van die import gepleegde misdrijven;

Overwegende dat de rechter, die een bewering van een conclusie onbewezen acht, de bewijskracht van die conclusie niet miskent;

Dat het middel feitelijk grondslag mist;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

RAAD VAN STATE

6e Kamer. — 5 juni 1969.

Voorzitter: L. Moureau.

Raadsheren: de HH. Holoye en Rémion.

Substituut-auditeur-generaal: M. Coolen.

Advocaat: Mr. Cordier.

Buitengewone schade.- Afschaffing van een overweg.- Bevoegde overheid.

De afschaffing van een overweg is een maatregel die ter zake niet is genomen of gelast door de Staat, maar is verwezenlijkt op initiatief van de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen en uitgevoerd op haar kosten. Dat de Staat, als eigenaar van het net, de afschaffing moest toestaan, bewijst op zichzelf niet dat de eventuele, uit die afschaffing volgende schade aan de Staat moet worden toegeschreven; de Maatschappij, eenmaal in het bezit van de machtiging, was niet verplicht er gebruik van te maken.

De Raad van State kan geen kennis nemen van de vraag om advies.

Godin t./ Belgische Staat (Minister van Verkeerswezen).

Arrest nr. 13.605.

Overwegende dat het verzoekschrift ertoe strekt van de Raad van State een gunstig advies te verkrijgen over de aanvraag welke verzoeker bij de Minister van Verkeerswezen heeft ingediend om zich door de Staat een vergoeding van tweehonderd veertienduizend achthonderd acht- en zeventig frank te doen toekennen tot herstel van de schade die de afschaffing van de overweg nr. 101 op de spoorweg Bergen-Quévy hem berokkent; dat hij wijst op het ernstig ongerief dat hij ten gevolge van die afschaffing ondervindt: verlies van tijd, materiaal en arbeidsloon, tengevolge van de omweg die hij moet maken om zijn gronden te onderhouden, waardevermindering van zijn bedrijf;

Overwegende dat de tegenpartij tegen dit verzoekschrift inbrengt dat het zelf de schade waarover verzoeker zich beklagt, veroorzaakt noemt door de afschaffing van de overweg nr. 101, dat tot die afschaffing niet werd besloten door de Staat maar door de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen; dat de Staat de Maatschappij alleen maar gemachtigd heeft tot die afschaffing, zoals artikel 1 van het koninklijk besluit van 26 september 1963

stelt, en dat de Maatschappij heel goed had kunnen nalaten van die verkregen machtiging gebruik te maken, dat de aangevoerde schade dus het rechtstreeks gevolg is van een door de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen genomen maatregel, dat die Maatschappij niet voorkomt onder de overheden bedoeld in artikel 7, § 1, van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State, zodat verzoekers aanvraag om herstelvergoeding niet onder 's Raads bevoegdheid ressorteert;

Overwegende dat verzoeker doet gelden dat de tegenpartij het probleem omkeert, dat de Staat de afschaffing van de overweg kon weigeren of toestaan; dat de Staat, als hij rekening had gehouden met de particuliere belangen ter zake en ook met het ongunstig advies van de gemeenteraad van Aulnois, logischerwijze zijn machtiging had geweigerd, dat dan dus geen nadeel ontstaan en geen aanvraag om vergoeding ingediend zou zijn dat het ontstaan van de schade dus wel door het rechtstreeks optreden van de Staat veroorzaakt is;

Overwegende dat, luidens artikel 7, § 1, eerste lid, van de wet van 23 december 1946, de aangevoerde buitengewone schade ontstaan moet zijn « uit een door de Staat, de provincie, de gemeente... genomen of gelaste maatregel... deze moge normaal, gebrekkig of met vertraging zijn uitgevoerd »;

Overwegende dat de buitengewone schade in dit geval, als zij bestaat, het gevolg is van de werkelijke afschaffing van de overweg; dat die maatregel door de Staat niet is « genomen of gelast » hetzij om een politiebelaan, hetzij in het belang van zijn domein of van goederen die onder zijn beheer zouden staan; dat het initiatief tot die afschaffing door de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen genomen en op haar kosten uitgevoerd is;

Overwegende dat die afschaffing weliswaar door de Staat, als eigenaar van het net, is en moest worden toegestaan, maar dat die omstandigheid op zichzelf nog niet bewijst dat de eventuele, uit die afschaffing volgende schade aan de Staat moet worden toegeschreven; dat immers, al had de aangevoerde schade zich zonder die machtiging inderdaad niet kunnen voordoen, het evenzeer waar is dat de Maatschappij, eenmaal in het bezit van die machiging, niet verplicht was er gebruik van te maken; dat zij er gebruik van heeft gemaakt en dat de afschaffing van een zodanige overweg wel degelijk valt binnen het kader van de exploitatie van het net waarmede zij belast is; dat die schade niet het gevolg is van een door de Staat genomen, gelaste, of onder zijn hoge directie of voor zijn rekening uitgevoerde maatregel; dat de Raad van State geen kennis kan nemen van de eis,

Besluit:

Het beroep is verworpen.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

1e Kamer.- 9 december 1969

Voorzitter: M. Vanden Bussche.

Rechters: MM. Lebbe en Lamiroy.

Op. Min.: M. J. Boudolf.

Advocaat: Mr. Van Tomme.

Burgerlijke Rechtspleging.- Termijn van dagvaarding. G.W. art. 52 en 53.- Interpretatie.

Artikelen 52 en 53 van het Gerechtelijk Wetboek dienen geïnterpreteerd te worden in die zin dat de vervalddag van een dagvaardingstermijn niet de laatste dag is waarop de zaak nog steeds niet voor de Rechtbank kan inge-

leid worden, maar wel de dag waarop die inleiding mogelijk wordt, nl. de dag waarop de gedaagde hoeft te verschijnen indien er tevens op die dag een daartoe geschikte terechtzitting is.

Wanneer deze « eerst-nuttige dag » op een rustdag valt, dan wordt hij luidens art. 53 verplaatst op de volgende werkdag.

Deltombe t./ Drion en Lenglez.

Gezien de dagvaarding van 30 mei 1969, om te verschijnen voor deze rechtbank op maandag 9 juni, 1969;

Gelet op de toepassing van artikel 2 en volgende van de wet van 15 juni 1935;

Gehoord de besluiten van aanlegger; gezien het geschreven advies van de heer Jozef Boudolf, eerste substituut van de procureur des Konings, voorgelezen in openbare terechtzitting van 24 november 1969;

Aangezien verweersters niet verschenen zijn noch iemand voor hen, ofschoon zij regelmatig werden gedagvaard en bovendien bij gerechtsbrief kennis kregen van dag en uur van de zitting waarop tegen hen verstek zou worden gevorderd;

De vordering strekt tot geldigverklaring van de ontkenning van het vaderschap van Said Deltombe geboren te Watermaal-Bosvoorde de 22e april 1969 van tweede verweester, toen nog echtgenote van aanlegger, ontkenning die betekend werd aan tweede verweester bij buitengerechtelijke akte van 19e mei 1969, binnen de maand gevolgd door de rechtsvordering bij bovenbedoelde dagvaarding ingeleid.

Het openbaar Ministerie adviseert dat de termijn van dagvaarding niet geëerbiedigd werd. Volgens zijn stelling zou de dagvaardingstermijn, begonnen daags na de dag van de dagvaarding dus de 31e mei 1969, normaal moeten geëindigd zijn de 7e juni 1969 en wel te twaalf uur 's nachts. Artikel 53 van het gerechtelijk wetboek bepaalt dat, indien een termijn vervalt op een zaterdag, een zondag of een wettelijke feestdag... « de vervaldag verplaatst wordt op de volgende werkdag... ».

Het Openbaar Ministerie leidt uit die tekst af dat de dagvaarding en de dag gesteld voor de verschijning, niet heeft kunnen eindigen op de 7e juni te middernacht omdat 7e juni een zaterdag was en evenmin op zondag 8e juni maar slechts op maandag 9e juni en dat deze dag, zijnde de eerstvolgende werkdag, nog geheel, tot middernacht toe, binnen de termijn viel waarbinnen de verschijning niet mocht gesteld worden.

Dit lijkt echter niet de juiste uitleg van de artikelen 52 en 53 van het gerechtelijk wetboek.

Artikel 52 bepaalt zeer duidelijk dat de zaterdagen, de zondagen en feestdagen medetellen in de termijnen (voorheen artikel 1033 W.B.Rv.) Artikel 53 bepaalt dan alleen dat, als de vervaldag op een rustdag valt, deze laatste en deze laatste alleen verplaatst wordt op de eerstvolgende werkdag.

De vervaldag (l'échéance) van een dagvaardingstermijn is echter niet de laatste dag waarop de zaak nog steeds niet voor de rechtbank kan ingeleid worden maar wel de dag waarop die inleiding mogelijk wordt, de dag waarop de gedaagde hoeft te verschijnen indien er tevens op die dag een daartoe geschikte terechtzitting is. Indien deze « eerst-nuttige dag » op een rustdag valt dan wordt hij, luidens artikel 53 « ... verplaatst op de volgende werkdag ».

In het huidige geding betekend dit dat de termijn volledig beëindigd werd op 7 juni, onverschillig of dat een rustdag of een werkdag was, maar dat de dagvaarding de achtste zeker geen uitwerksel kon hebben omdat die dag een zondag was zodat de inleiding op de rechtbank eerst op maandag 9e kon gebeuren indien deze dag tevens een zittingsdag was van een inleidingskamer.

Dat op negende mei inderdaad deze kamer zetelde en

dat de dagvaarding dus volkomen geldig voor die kamer gedaan werd.

Partijen waren in een procedure tot echtscheiding bij wederzijdse toestemming betrokken en de verklaring bedoeld in artikel 281 van het burgerlijk wetboek werd geakteerd door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Gent, de zevende maart 1968, dus meer dan driehonderd dagen voor de geboorte van het kind.

Er is niet komen vast te staan dat de echtgenoten na die datum herenigd zijn geweest of samengewoond hebben en intussen werd de echtscheiding voltrokken door de overschrijving op derde juni 1969 op de registers van de burgerlijke stand der gemeente Schaarbeek van het vonnis door de rechtbank te Gent, de 22e april 1969 geveld en waarbij de echtscheiding toegestaan was.

Derhalve is de vordering tot geldigverklaring van de ontkenning van vaderschap gegrond.

Om deze redenen,
De Rechtbank,

Verleent verstek tegen de beide verweersters.

Verklaart de vordering ontvankelijk en gegrond.

Zegt voor recht dat Henri Daniel Deltombe, geboren te Oostende op 28 april 1938, de vader niet is van het kind dat zijn gewezen echtgenote Christiane Lucienne Hélène Flore Lenglez, geboren te Brussel, eerste district, op 27 maart 1943, baarde te Watermaal-Bosvoorde, op 22 april 1969 en dat in de geboorteregisters van deze gemeente werd ingeschreven met de voornaam Said; dat dit kind dienvolgens de familienaam van eiser niet mag dragen;

Beveelt dat het beschikkend gedeelte van onderhavig vonnis zal worden overgeschreven in de lopende registers van de burgerlijke stand van de gemeente Watermaal-Bosvoorde, en dat er melding van zal worden gemaakt in de kant van de geboorteakte van het kind (n° 323/1969) als ook in de jaarlijkse en tienjaarlijkse tabellen.

Veroordeelt tweede verweester tot de kosten van het geding begroot voor wat aanlegger betreft op 3.640 fr.

NOOT. — Het advies van het Openbaar Ministerie in deze zaak was meer gesteund op het feit dat de termen van het 2e lid van art. 53 van het Gerechtelijk Wetboek zo breed zijn dat zij voor alle rechtshandelingen gelden, zowel de positieve als de negatieve, waarin de onthouding van iets te doen.

In het vonnis gaat de Rechtbank uit van het standpunt dat art. 53, 2° lid van het Gerechtelijk Wetboek in restrictieve zin dient geïnterpreteerd te worden daar het voorschrijft ervan hoofdzakelijk betrekking heeft op de termijn die bepaald werd « om iets te doen » en de zaterdag of zondag niet toelaten deze daad te verrichten (bv. ingevolge de sluiting van de griffie, zie 2de lid van artikel 52).

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN.

1e Kamer. — 27 december 1968.

Voorzitter: M. Van Camp.

Advocaten: Mrs. Vlassak en Huybrechts.

Arbeidscontract (bedienden). — Gemeente. — Aanstelling van een permanent waarnemend leraar voor een vacante betrekking. — Toepasselijkheid van de wet op het bediendencontract.

De bepalingen van de wet op het bediendencontract zijn toepasselijk wanneer een leraar door een gemeente als waarnemend leraar is aangesteld in een openstaande

plaats. De betrekking van waarnemende is uiteraard tijdelijk; de toevoeging van het woord « permanent » ter aanduiding van de functie van een waarnemend leraar die een vacante betrekking waarneemt zonder ervoor definitief te zijn aangesteld, wijzigt niet de essentiële aard van de aanstelling als « waarnemende ».

De Grove t./ Gemeente Borgerhout.

Overwegende dat een beschikking van het College van Burgemeester en Schepenen van de Gemeente Borgerhout dd. 12 september 1960 eiseres « aanstelt met ingang op 1 september 1960... als waarnemend lerares in het gemeentelijk lyceum, in openstaande plaats... »;

Overwegende dat de schepen voor onderwijs van de gemeente Borgerhout op 23 juli 1963 aan eiseres schreef: « Uit een bespreking in het College van Burgemeester en Schepenen, betreffende de herverdeling van de onderscheiden vakken voor volgend schooljaar in het gemeentelijk lyceum, is gebleken dat het niet nodig zal zijn alsdan op uw diensten nog verder beroep te doen. Ik houd er aan U hiervan nu reeds te verwittigen om U de gelegenheid te geven eventueel tijdig elders een aanvraag in te dienen »;

Overwegende dat voornoemd college in zijn zitting van 2 september 1963 « acte neemt van de tijdelijke dienst van (eiseres) gedaan als permanent waarnemende lerares in het gemeentelijk lyceum in openstaande plaats, van 1 september 1960 tot en met 31 augustus 1963, en een einde aan haar dienst stelt »;

Overwegende dat verweerster, volgens de termen van de dagvaarding « overeenkomstig de wet van 7 augustus 1922 op het bediendencontract en op grond van art. 35 van de wet van 10 december 1962, wegens verbreking van het zonder bepaalde duur tussen partijen gesloten bediendencontract, zonder de door de wet verplichte termijnen van vooropzegging in acht te nemen », gehouden is bepaalde vergoedingen uit te keren;

Overwegende dat de vordering er dan ook toe strekt, verweerster te veroordelen tot betaling aan eiseres van:

1. de wedde van de lopende maand september 1963 gedurende dewelke eiseres werd doorgezonden, hetzij 10.605,- fr.

2. een vooropzegvergoeding ex æquo et bono vastgesteld op 6 maand, hetzij 6 x 10.605 = 63.630,- fr.;

Overwegende dat de bevoegdheid van deze rechtbank niet betwist wordt;

Overwegende dat verweerster voorhoudt dat eiseres niet door enig bediendencontract met haar verbonden was en zich integendeel als gemeentelijke onderwijzeres in statutaire toestand bevond;

Overwegende dat bij de toepassing van de door verweerster ingeroepen rechtsleer (Wigny. Droit Administratif nr. 219 tot 222) moet vermeden worden, een in de tijd beperkte aanstelling tot een permanente betrekking, te verwarren met een permanente aanstelling tot een tijdelijke betrekking;

Overwegende dat de betrekking van « waarnemende uiteraard tijdelijk is; dat het woord « permanent », ter aanvulling van « waarnemend » alleen duidt op het onderscheid tussen de functie van een waarnemend leraar die een vacante betrekking waarneemt zonder ervoor definitief te zijn aangesteld, en de functie van waarnemend leraar die een betrekking waarneemt welke van een titularis is voorzien, wanneer deze tijdelijk verhinderd is; dat het woord « permanent » de essentiële aard van de aanstelling als « waarnemende » niet wijzigt; (Raad van State, Arrest Mees nr. 2373 - 23.4.53);

Overwegende dat art. 29 van de wet van 7 augustus 1922 niet die bediende van Staat, Provincie en Gemeenten bedoelt, welke geroepen zijn tot het vervullen van een emplot waarvan het bestaan in zijn essentie slechts tijde-

lijk is (Cass. 7.8.1943 Bull. des Arrêts 1943 blz. 382);

Overwegende dat ook volgens de Minister van Nationale Opvoeding en Cultuur er « voor de permanent waarnemenden noch een disciplinair statuut, noch een beschikking bestaat die de stabiliteit van de betrekking waarborgt » (Vragen en antwoorden Kamer der Volksvertegenwoordigers nr. 25 - 14.5.1963 blz. 1167 vraag nr. 207); dat de mogelijkheid om op het even welk moment een einde te stellen aan hun functie, deze categorie van bedienden niet tot statutairen verheft, en niet betekent dat dit ontslag kan geschieden buiten de toepassing van de wet op het bediendencontract;

Overwegende dat het antwoord van de minister in de Senaat gegeven op 28 maart 1967 meer een feitelijke handwijze weergeeft (Vragen en Antwoorden Senaat - 28 maart 1967 nr. 21 blz. 616);

Overwegende dat de gemeente Borgerhout in het bijzonder geen statuut voor de permanent waarnemenden blijkt uitgewerkt te hebben, waardoor zij de stabiliteit van de betrekking waarborgt;

Overwegende dat haar beslissing van 6 december 1957 betreffende de bezoldiging, lesuren en overuren op zich zelf geen statuut is; dat bovendien niet blijkt dat zij bijzonder toepasselijk is gesteld op de permanent waarnemenden, waarop zij in het algemeen niet toepasselijk is;

Overwegende dat niets belet contractueel tot die — zelfs mobiele — voorwaarden toe te treden; dat hiervoor geen geschriften vereist zijn;

Overwegende dat derhalve de door eiseres ingeroepen wetsbeschikkingen op het bediendencontract, toepasselijk zijn;

Overwegende dat het maandelijks loon van eiseres, niet betwist wordt; dat dit 10.605 fr. per maand of 127.260 fr. per jaar bedraagt;

Overwegende dat eiseres niet te goeder trouw kan betwisten reeds op 23 juli 1963 verwittigd te zijn geworden van haar nakend ontslag « voor het volgend schooljaar »;

Overwegende dat het dan ook billijk voorkomt, de opzegvergoeding, zoals voorgesteld door verweerster, te beperken tot drie maanden wedde, hierin begrepen de verlopen dagen voor de maand september;

Overwegende dat er derhalve, 3 x 10.605 fr. of samen 31.815 fr. aan eiseres toekomt;

Om die redenen,

De Rechtbank,

Rechtsdoende op tegenspraak,

Na erover beraadslaagd te hebben,

Alle andere en strijdige besluiten verwerpend,

Verklaart de vordering ontvankelijk en in de hiernabepaalde mate gegrond.

Veroordeelt verweerster om aan eiseres te betalen de som van eenendertig duizend achthonderd vijftien frank (31.815,- fr.) met de gerechtelijke intresten.

Veroordeelt verweerster tot de kosten van het geding.

NOOT. — Het vonnis is definitief geworden.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE LEUVEN.

2e Kamer. — 26 februari 1969.

Voorzitter: M. Meulemans.

Rechters: Mevrouw Swinnen en M. Coelst.

Advocaten: Mrs. Dewit, Nelissen-Grade en Bosmans.

Wegverkeer. — Gehuwde vrouw. — Civielrechtelijke aansprakelijkheid van de man voor de schade voortvloeiende uit een verkeersovertreding van de vrouw.

Uit de geschiedenis van art. 6 van de wet van 1 augustus 1899 (art. 67 van de gecoördineerde wet) blijkt dat het de bedoeling van de wetgever geweest is de echtgenoot deelachtig te maken in de gevolgen, zo in burgerlijk opzicht als op strafgebied, van de door zijn vrouw begane verkeersovertradingen, zoals hij dit is ten opzichte van de boswet.

Peeters t./ Lenaerts en Van Haesendonck.

Gezien de processtukken namelijk het afschrift van het vonnis de dato 1 februari 1968 op tegenspraak gewezen door de Vrederechter van het eerste kanton Leuven en de akte van beroep de dato 5 maart 1968 van het ambt van gerechtsdeurwaarder Degeest in standplaats te Tienen;

Gezien het incidenteel beroep van tweede geïntimeerde;

Overwegende dat de beroepen, regelmatig naar vorm en tijdig ingesteld, ontvankelijk zijn hetgeen trouwens niet betwist wordt;

Overwegende dat beroeper geïntimeerden voor de Vrederechter liet dagen in betaling van de schade aan zijn wagen, veroorzaakt door een verkeersongeval waarvoor hij geïntimeerden verantwoordelijk acht;

Overwegende dat de Vrederechter de eis slechts gedeeltelijk gegrond verklaarde ten overstaan van tweede geïntimeerde en ongegrond ten overstaan van eerste geïntimeerde;

dat beroeper met dit vonnis niet akkoord gaat om reden dat de Vrederechter de gevorderde bedragen slechts gedeeltelijk toekende;

Overwegende dat tweede geïntimeerde bij incidenteel beroep besluit tot de ongegrondheid van de eis ten zijne opzichte;

Overwegende dat beroeper aanvoert dat het ongeval in volgende omstandigheden is gebeurd: zijn zoon volgde de baan Brussel - Leuven te Erps-Kwerps en moest plots remmen omdat het voertuig merk «Daf» dat vóór hem reed en dat bestuurd werd door de echtgenote van tweede geïntimeerde brusk en zonder reden remde en terugdraaide; beroepers zoon kwam niet in aanrijding met het voorliggend voertuig maar werd langs achter aangereden door eerste geïntimeerde;

Overwegende dat beroeper aan de echtgenote van tweede geïntimeerde een overtreding verwijt van art. 27.3 van het verkeersreglement en aan eerste geïntimeerde een overtreding van het eerste lid van hetzelfde artikel;

Overwegende dat er van dit ongeval geen proces-verbaal werd opgesteld en ter bepaling van de verantwoordelijkheid slechts twee stukken worden voorgelegd, namelijk het verslag van de inspekteur van de verzekering van tweede geïntimeerde die bij beroepers zoon een verklaring zou afgenomen hebben maar die door deze laatste niet werd ondertekend en de verklaring van een zekere heer Vaes die bevestigt ooggetuige te zijn geweest van het ongeval;

Overwegende dat tweede geïntimeerde betwist dat zijn echtgenote brusk zou geremd hebben en gestopt hebben;

Dat getuige Vaes nochtans bevestigt dat het ongeval veroorzaakt werd door de «onverwachte en onjuiste» manoeuver van deze bestuurster die «plots» naar links zwakte;

dat het anderzijds blijkt dat de manoeuver die de echtgenote van tweede geïntimeerde uitvoerde zeer gevaarlijk was, abnormaal en van aard de bestuurders die haar volgden te misleiden;

dat ondanks de moeilijkheden van doorgang spruitende uit de uitvoering van werken ingevolge dewelke één der drie baanvakken aan het verkeer was ontnomen, de bestuurster nochtans op deze plaats heeft geremd, gestopt en dan rechtsomkeer heeft gemaakt om in de tegenover-

gestelde richting te vertrekken;

dat zij hiermede blijkbaar beroeper heeft verrast en hem zonder geldige reden verplicht heeft te stoppen;

dat beroeper weliswaar een aanrijding kon vermijden maar dat hij hiervoor nogal brusk moest stoppen vermits zulks slechts op ± 2 m van de wagen van tweede geïntimeerde gebeurde en de aanrijding met de wagen van eerste geïntimeerde tot gevolg had;

dat hieruit derhalve niet kan worden afgeleid dat de bestuurster geen fout treft;

dat deze fout integendeel genoegzaam bewezen is door de voorgelegde bescheiden zonder dat het nodig of nuttig weze bijkomende inlichtingen in te winnen;

Dat de fout van de echtgenote van tweede geïntimeerde oorzaak is geweest van het ongeval vermits zonder deze fout dit ongeval niet zou plaats gehad hebben;

Overwegende dat het niet bewezen is dat eerste geïntimeerde ook een overtreding beging op art. 27/1 van de Wegcode;

Overwegende dat getuige Vaes als enige oorzaak van de aanrijding tussen beroeper en eerste geïntimeerde het manoeuver aanduidt uitgevoerd door de echtgenote van tweede geïntimeerde;

Overwegende dat uit de verklaring van deze getuige met voldoende zekerheid mag afgeleid worden dat de aanrijding gebeurde onmiddellijk nadat de echtgenote van tweede geïntimeerde haar manoeuver had uitgevoerd waarvoor beroeper gezien hij in eerste stelling reed nog op het nippertje kon stoppen;

Overwegende dat echter van eerste geïntimeerde niet ipso facto mag gezegd worden dat hij een fout beging doordat hij beroeper in stilstand aanreed;

Overwegende dat zoals hoger gezegd beroeper slechts op het ogenblik der aanrijding tot stilstand was gekomen;

dat van eerste geïntimeerde die een minder goed uitzicht had op het manoeuver van de echtgenote van tweede geïntimeerde niet mag geëist worden dat hij even zo goede reacties zou gehad hebben als beroeper zelf;

Overwegende dat het derhalve niet bewezen is dat eerste geïntimeerde beroeper ging aanrijden toen deze reeds een tijdje stilstond en dus een voorzienbare hindernis uitmaakte;

dat de verklaring van de enige onafhankelijke getuige daarentegen voldoende laat vermoeden dat de aanrijding onmiddellijk volgde op het onvoorzichtige manoeuver van de echtgenote van tweede geïntimeerde waarvoor beroeper verplicht was te stoppen, hetgeen voor eerste geïntimeerde onvoorzienbaar was;

dat er dan ook geen reden bestaat om tweede geïntimeerde toe te laten met getuigen te bewijzen dat beroeper reeds stilstond toen hij werd aangereden;

Overwegende dat de enige bewezen fout in oorzakelijk verband met het ongeval derhalve bedreven werd door de echtgenote van tweede geïntimeerde;

Overwegende dat tweede geïntimeerde in ondergeschikte orde laat gelden dat hij niet verantwoordelijk kan zijn voor de schade veroorzaakt door zijn echtgenote;

Overwegende dat tweede geïntimeerde deze thesis steunt op een arrest van het Hof van Beroep te Gent de dato 31 januari 1959 (Rechtskundig weekblad 1958-1959 - 2019) dat de draagwijdte van art. 6 van de wet van 1 augustus 1899 beperkt tot het strafrecht;

Overwegende dat blijkt uit de voorbereidende werkzaamheden betreffende art. 6 van de wet van 1 augustus 1899 dat het de bedoeling van de wetgever geweest is de echtgenoot deelachtig te maken in de gevolgen, zo in burgerlijk opzicht als op strafgebied, van de door zijn vrouw begane verkeersovertradingen zoals hij dit is ten opzichte van de Boswet (art. 171 tot 173) (Memorie van toelichting en verslag van de hoofdcommissie der Kamer van Volksvertegenwoordigers - Corr. Luik 27 oktober 1932 Rev. dr.

Pénal 1893 - 480; Corr. Charleroi 1 oktober 1954 J.T. 1955 - 21; Burg. Antw. 6 juni 1951 J.T. 1953 - 521);

Overwegende dat de schade niet tegensprekelijk werd vastgesteld, dat bij gemis aan P.V. van het ongeval de schade ook niet omschreven werd zodat een raming ex aequo et bono dient te gebeuren;

Overwegende dat rekening gehouden met de hoge prijzen die thans gevraagd worden voor de handenarbeid de schade ex aequo et bono mag geraamd worden op 2.000 fr;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Verklaart het hoofdberoep ontvankelijk en deels gegrond;

Doet het bestreden vonnis te niet in zoverre het uitspraak doet over het bedrag der schadevergoeding;

Wijzigende, veroordeelt tweede geïntimeerde te betalen aan beroeper de som van tweeduizend frank (2.000 fr.) vermeerderd met de vergoedende intresten en de gerechtelijke intresten;

Bevestigt het aangevochten vonnis voor het overige;

Verklaart het incidenteel beroep van tweede geïntimeerde ontvankelijk doch ongegrond;

Veroordeelt tweede geïntimeerde tot de beroepskosten.

VREDEGERECHT TE MAASEIK

20 juni 1969.

Rechter: M. Sevens.

Advocaten: Mrs. Robijns en Stas.

Pacht. — Landeigendom dat ten minste een hectare groot is. — Bewijs van de pacht.

Betreft het een landeigendom dat ten minste een hectare groot is, dan kan de pacht enkel bewezen worden volgens de voorschriften van art. 1716 bis B.W.

Goyens t./ Goyens.

Gehoord partijen in hun uiteenzettingen op de zitting van 30 mei 1969;

Overwegende dat de uitleg van partijen als volgt kan samengevat:

— *aanlegger:*

Alle goederen in de dagvaarding vermeld werden uitgebaat door de ouders van beide partijen, en door hen gehuurd van Stiels. In 1951 overleed de vader en de moeder pachtte verder. In 1953 echter kocht aanlegger van de familie Stiels de eigenlijke boerderij, groot 1 ha. 11 a. 80 ca. plus nog de daaraan palende weide van 61 a. 10 ca.; de rest van de door de familie Goyens gepachte goederen werden van de familie Stiels gekocht door een zekere John Curtis van Beringen, deze percelen werden dan direct door aanlegger gepacht van de Heer Curtis. Aanlegger echter verhuurde aan zijn moeder de boerderij, (zijn eigendom) plus de goederen die hij zelf direct van de Heer Curtis pachtte, zodat in feite deze laatste goederen aan zijn moeder werden onderverpacht. De moeder betaalde de pacht voor deze percelen aan aanlegger, die dan de pacht verder betaalde aan de Heer Curtis. In 1957 spande moeder af. Alsdan verpachtte aanlegger aan verweerder zijn eigen boerderij plus de goederen van Curtis, welke

deze laatste pacht dan overmaakte aan de Heer Curtis. Volgens de stelling van aanlegger is hij dus voor wat aangaat de goederen Curtis (deze waaromtrent de betwisting gevoerd wordt) hoofdpachter en is verweerder onderpachter;

— *verweerder:*

Alle goederen in de dagvaarding vermeld werden uitgebaat door de ouders van beide partijen, en door hen gehuurd van Stiels. In 1951 overleed de vader, en de moeder pachtte verder. In 1953 echter kocht aanlegger van de familie Stiels de eigenlijke boerderij, groot 1 ha. 11 a. 80 ca. plus de nog daaraan palende weide van 61 a. 10 ca.; de rest van de door de familie Goyens gepachte goederen werd van de familie Stiels gekocht door een zekere John Curtis van Beringen;

Moeder Goyens pachtte van haar zoon de eigenlijke boerderij, en voor wat aangaat de andere percelen, eigendom geworden van Curtis liep de pacht van de familie Goyens (in feite de moeder) gewoonweg verder. Moeder Goyens betaalde aan aanlegger de pacht voor de eigenlijke boerderij, plus de pacht voor de goederen Curtis; aanlegger als oudste zoon, teneinde zijn moeder behulpzaam te zijn, betaalde dan de pacht verder aan Curtis voor rekening van wien het behoort. In 1957 spande moeder af, en om haar zoon Jaak (verweerder) die nog alleen op de boerderij was en haar altijd bij de landbouwuitbating behulpzaam was geweest enigszins te vergoeden, heeft ze dan aan verweerder de goederen Curtis in onderverpachting gegeven, terwijl anderzijds verweerder de eigenlijke boerderij direct ging pachten van aanlegger. Zoals in het verleden betaalde dan verweerder de ganse pacht aan aanlegger, die het deel voor de eigenlijke boerderij zelf behield, en anderzijds het deel bestemd voor Curtis overmaakte aan deze laatste voor rekening van zijn broer. In 1968 echter betaalde verweerder zelf het deel pacht van de goederen Curtis direct aan notaris Le Coq van Brussel, omdat hij meende dat deze de eigenaar was; hij deed zulks omdat aanlegger alsdan liet gelden dat hij (aanlegger) de hoofdpachter was en verweerder enkel onderpachter, met welke stelling verweerder niet akkoord ging, daar hij zich als onderpachter van de moeder aanziet. Hij loochent tevens aan aanlegger beloofd te hebben de gronden Curtis te laten liggen;

Overwegende dat beide stellingen diametraal tegenover elkaar staan;

dat aanlegger beweert hoofdpachter te zijn en onder te verpachten aan verweerder; dat aanlegger de pacht moet bewijzen en in gebreke blijft zulks te doen; dat het goed Curtis groter is dan 1 ha. zodat aanlegger de door hem beweerde verpachting aan zijn broer verweerder enkel kan bewijzen volgens de voorschriften van art. 1716bis B.W.;

dat hij zulks niet kan; dat overigens hij enkel direct van Curtis had kunnen pachten nadat de pacht van zijn moeder (die alsdan lopend was) zou verbroken zijn door akte verleden voor Vrederechter of notaris hetgeen niet het geval was; dat beide partijen anderzijds ervan afzien hun moeder in het geding te betrekken;

Overwegende dat aanlegger in gebreke blijft te bewijzen dat hij hoofdpachter is van de percelen waaromtrent betwisting;

Gelet op art. 2, 3, 4, 7, 11, 37 tot 41 der wet van 15 juni 1935;

Om deze redenen,

recht doende in openbare zitting, op tegenspraak en in eerste aanleg, wijzen de vordering van aanlegger af als ongegrond en veroordelen hem tot al de kosten.

BOEKBESPREKING

PROF. W. VAN GERVEN. — Beginselen van Belgisch Privaatrecht. — I. Algemeen Deel. — Antwerpen. — Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij. — 1969. — 519 blz.

Het verschijnen van dit boek is een belangrijke gebeurtenis in de Vlaamse rechtswereld. Het vormt inderdaad het eerste deel van een uitgebreid wetenschappelijk werk over het Belgisch privaatrecht, dat ten minste 14 lijvige delen zal omvatten.

Het initiatief tot deze uitgave werd genomen door de professoren der Universiteit te Leuven R. Dillemans en W. Van Gerven. Elk van de delen zal behandeld worden door een specialist en de meest vooraanstaande Vlaamse juristen hebben er reeds in toegestemd het uitwerken van een deel voor hun rekening te nemen. Volgens de vooruitzichten zouden er een paar delen per jaar kunnen verschijnen en aldus zou de Vlaamse rechtsliteratuur op enkele jaren verrijkt worden met dit groot werk, dat belooft de ruggegraat te worden van onze toekomstige rechtsstudie.

De publicatie van het eerste deel van deze reeks, van de hand van Prof. W. Van Gerven, werd onlangs aangekondigd op een persconferentie die plaats had in de lokalen van de Standaard-Boekhandel te Antwerpen, waar een keure van Vlaamse juristen aanwezig was en die ook bijgewoond werd door de heer Minister van Justitie Vranckx. Op deze bijeenkomst gaf de heer Sap, bestuurder van de Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij, allerlei inlichtingen betreffende de activiteit van zijn onderneming. Het aantal werken dat door de firma reeds werd uitgegeven, hun hoog gehalte, de pluralistische geest die voorzat aan de keuze der gepubliceerde boeken en, ten slotte, hun voortreffelijke technische afwerking hebben aan deze Standaard Uitgaven een zeer bijzondere waarde verleend. Zij verdienen ten volle het applaus waarmee de rede van de heer Sap werd begroet. Ook de heer Minister van Justitie Vranckx sprak over de merkwaaardige bloei van onze Vlaamse rechtsliteratuur in de laatste jaren en onderstreepte hoezeer de Standaard Uitgeverij hiertoe had bijgedragen. Eindelijk kwam ook Prof. W. Van Gerven aan het woord om het initiatief toe te lichten dat door hem samen met Prof. Dillemans werd genomen betreffende de uitgave van een brede reeks werken over de beginselen van Belgisch privaatrecht, waarvan hij thans het eerste deel dat door hem zelf geschreven werd, aan het publiek kon voorstellen.

In zijn rede schetste de spreker op uitvoerige wijze de redenen die aanwezig waren opdat het thans geldende recht opnieuw, met eigentijdse middelen, zou voorgesteld worden. Hij haalde hierbij aandoenlijke herinneringen op en sprak zijn sterk vertrouwen uit in de werkkraft en de wetenschappelijke rijpheid van de Vlaamse juristen om van deze uitgave iets groots te maken. Het was een hartverkwikkende samenkomst, die een mijlpaal zal blijven in de Vlaamse rechtsbeweging.

* * *

Laten we nu even onze aandacht vestigen op het eerste deel van deze reeks, van de hand van Prof. Van Gerven, dat door hem «Algemeen Deel» betiteld werd. Het is vanzelfsprekend onnodig de auteur voor te stellen. Iedereen in de Vlaamse rechtswereld kent de fantastische activiteit die in de laatste jaren op wetenschappelijk gebied door Prof. Van Gerven ontwikkeld werd, zowel op het gebied van het burgerlijk recht en het handelsrecht als op dit van het recht der Europese Gemeenschappen.

Hij was aan de Universiteit te Leuven de spil van belangrijke postdoctorale leergangen, die aanleiding gaven tot de publicatie van merkwaaardige verzamelwerken.

Hij schreef in verschillende tijdschriften belangrijke en originele artikelen en studiën. In 1962 promoveerde hij aan de Katholieke Universiteit te Leuven tot geaggregeerde van het hoger onderwijs met een hoog gewaardeerd proefschrift over de «Bewindsbevoegdheid», waarvan wij destijds de bijzonder grote verdienste hebben doen uitschijnen.

Dat Prof. W. Van Gerven, samen met zijn geleerde en dynamische collega Prof. R. Dillemans, het initiatief genomen hebben van de uitgave der grote reeks «Begin-selen van Belgisch privaatrecht», waarborgt op voorhand het succes ervan.

Deze overtuiging wordt echter nog in bijzonder grote mate versterkt bij de lectuur van het thans verschenen eerste «Algemeen Deel».

Het schrijven van een «Algemeen deel» is voorzeker geen gemakkelijke taak. Het leggen van de grondslagen van een wetenschap, het uitbouwen van een breed kader, waarin heel het privaatrecht gevoeglijk zijn plaats zal vinden, is een hachelijke onderneming. Meestal zijn het slechts de allerbeste juristen die zich daaraan durven wagen. In Nederland hebben we de twee zeer gekende en hooggeschatte boeken van Prof. Paul Scholten, — het beroemd «Algemeen deel» van de Asser-reeks, — en dit van Prof. E.M.M. Meijers «De algemene begrippen van het burgerlijk recht». Het boek van Scholten is een onvergankelijk meesterwerk, zowel wat de diepte van de inhoud betreft als wat aangaat de klaarheid van de uiteenzetting. Het boek van Meijers is veel zwaarder op de hand, enigszins gewrongen, doch met helle bliksemflitsen die voortdurend getuigenis afleggen van het genie van de schrijver.

Het is de grootste lof die we aan Prof. W. Van Gerven zouden kunnen betuigen door te verklaren dat zijn boek in de Nederlandse rechtswetenschap een plaats inneemt op een gelijk peil met de werken van Scholten en Meijers. Tegenover de meerdere franse inleidingen in het burgerlijk recht die wij kennen, is het boek van Van Gerven gekmerkt door een zeer bijzonder originaliteit. Opvatting, indeling en methode kunnen als volledig nieuw bestempeld worden. In de eerste plaats dient dik onderstreept dat de auteur ermee gebroken heeft uitsluitend naar het Zuiden te zien, zoals het in België meestal voorkomt, en zijn boek volledig te grondvesten op de franse rechtswetenschap. Al komt deze laatste volledig tot haar recht en al wordt al wat van belang is, in de jongste wetenschappelijke franse literatuur aangehaald en besproken, toch verliest schrijver nooit uit het oog dat een brede rechtsvergelijking waarbij het Nederlands, het Duits en het Angelsaxisch recht mede in aanmerking genomen worden, ontoontbeerlijk is voor een helder inzicht in het recht van heden ten dage. Dit is des te meer het geval daar, door de geleidelijke groei van de Europese eenheid, ook de studie van het recht meer en meer op nieuwe banen zal dienen geleid te worden.

Het is vooral van betekenis dat Prof. Van Gerven doorheen heel zijn werk een grote belangstelling aan de dag legt voor het Engelse recht en dat hij dit ter sprake brengt bij de behandeling van rechtsfiguren waarvan het belang in stijgende lijn gaat zoals de aanstelling, de bewindsbevoegdheid en de vertegenwoordiging, die tot nog toe in ons land bij de studie van het recht zo zeer verwaarloosd werden.

Het boek is zeer breed opgevat en zowel het burgerlijk recht als het handelsrecht, — waartussen het onderscheid meer en meer verdwijnt, — en stukken van het bewijsrecht hebben hun plaats in het geheel. In zijn «woord vooraf» legt de auteur er de nadruk op dat zuivere academische discussies zullen geweerd worden en het zijn hoofdbedoeling is het bestaande recht op begrijpelijke, coherente en overzichtelijke manier weer te geven.

Schrijver legt er ook nog de klemtoon op dat de hand-

leiding voornamelijk bestemd is voor studenten en praktijkjuristen, wat niet belet dat ook op het gebied der zuivere rechtswetenschap, op haast elke bladzijde gegevens verstrekt worden die volkomen nieuw zijn, die ons denken over het recht aanzienlijk verrijken en de problematiek van veel betwiste aangelegenheden belichten en verduidelijken.

Prof. Van Gerven blijkt nooit uit het oog te verliezen dat ons recht, zoals dat van de meeste landen van Europa zich in een overgangsstadium bevindt en dat het noodzakelijkerwijze geleidelijk tot eenheid moet groeien, ten minste wat zijn algemene grondslagen betreft. Zo komt het ook dat de rechtsvergelijking met de landen die ons omringen een aanzienlijk deel inneemt in het werk en dat het recht van de Europese Gemeenschappen voortdurend komt doorpriemen.

Alle auteurs van enige betekenis, zowel ten onzent als in de vreemde, worden aangehaald en hun stellingen worden gewogen, terwijl de jurisprudentie, vooral deze uit de jongste jaren, overvloedig de tekst komt illustreren. De auteur beperkt zich echter, wat rechtsleer en rechtspraak betreft, niet tot eenvoudige verwijzingen, doch passages van essentieel belang en merkwaardige beschouwingen uit gerechtelijke beslissingen worden uitvoerig gereproduceerd en bevorderen aldus in zeer grote mate de pedagogische bruikbaarheid van het werk.

* * *

Wat nu de indeling betreft bestaat het boek uit 5 grote titels respectievelijk gewijd aan de bronnen van het privaatrecht, het subjectieve recht, het vermogen en de rechtspersoon, de rechtshandeling en eindelijk de aanstelling, het bewind en de vertegenwoordiging. Deze indeling doet reeds helemaal nieuw aan en scherpt zeer sterk de nieuwsgierigheid om na te gaan op welke wijze de auteur de grote beginselen van het privaatrecht in dit kader zal weten onder te brengen.

Gezien de rijke inhoud van het boek kunnen we hier enkel terloops enkele bijzonderheden aanstippen die hem die het boek doorwerkt speciaal treffen en moeten wij zoveel gegevens die we zouden willen aanhalen en onderstrepen achterwege laten.

In zijn eerste titel wijdt schrijver zijn aandacht aan het rechtsvindingsproces. Hoe zal de rechter de betwisting die hem voorgelegd wordt kunnen oplossen? Dit zal gebeuren door de wisselwerking van een reeks factoren waarvan meestal de 4 rechtsbronnen: wet, gewoonte, rechtspraak en rechtsleer worden genoemd, doch waarbij ook de feiten zelf en tevens de billijkheid een belangrijke rol spelen. Wanneer, hierbij aansluitend, Prof. Van Gerven een breed overzicht geeft over de verhouding rechter - wetgever, voegt hij er een belangrijke vergelijking aan toe tussen het continentaal rechtstelsel en datgene dat in voege is in de Angelsaxische wereld.

Het overzicht van de bronnen van objectief recht brengt ons frisse bedenkingen over de evolutie van het wetbegrip, de betekenis van de jurisprudentie, de interpretatie der wet, over haar opeenvolging en inwerkingstreden, over dwingend en aanvullend recht en over het begrip van openbare orde en goede zeden. Dit alles wordt uiteengezet aan de hand met overvloedige bewijspplaatsen, doch vooral met een originele eigen visie.

De tweede titel die gewijd is aan het subjectieve recht, omvat een hele reeks hoofdstukken waarin vele problemen behandeld worden van grote betekenis en van brandende actualiteit. Eerst en vooral het aflijnen van het begrip subjectief recht zelf, waaromtrent tussen vooraanstaande juristen zulke heftige polemieken plaats hadden, waarvan de bijzonderste hier kortbondig doch, met veel duidelijkheid besproken worden.

Het genot van deze subjectieve rechten leidt ons naar het onderscheid tussen natuurlijke personen en rechts-

personen, met een bespreking van de orgaan-theorie.

De uitoefening van de subjectieve rechten, kan een belangrijke invloed ondergaan vanwege de billijkheid, waarvan de auteur twee vormen onderscheidt, een externe factor, die de rechtsregel matigt in zijn toepassing op een concreet geval, ofwel een van binnenuit agerende factor, «die het recht doordesemt, vervormt en hervormt», waardoor het recht menselijker en rechtvaardiger gemaakt wordt. Dit onderscheid verklaart het verschil tussen twee hedendaagse rechtstelsels: het Anglo-amerikaanse enerzijds en het Europees-continentale anderzijds, waarbij schrijver, uit beide sectoren, treffende voorbeelden aanhaalt.

In dezelfde titel komt een grondige studie voor over het misbruik van recht, de wetsonduiking en de vertrouwensleer waarbij de uitoefening van een slechts ogenschijnlijk bestaand recht niettemin uitwerking heeft. De auteur acht de juridische grondslag van deze vertrouwensleer, of leer van de schijn, te eng in de klassieke opvatting, omdat zij ten onzent meestal gesteund wordt op de schuldtheorie, wat geen bevredigende oplossing biedt en boven dewelke het beginsel van de goede trouw dat op de billijkheid berust als algemene grondslag te verkiezen valt.

De titel «Over vermogen en rechtspersoon» behelst de studie van de rechtspersoonstechniek waarbij men noodzakelijker wijze moet uitgaan van het vermogensbegrip. De auteur bestudeert het gebruik van de rechtspersoonstechniek in het Belgisch recht, techniek die van de ene kant overbodig wordt voor de regeling van sommige rechtsverhoudingen, doch die voorzeker in de toekomst grote diensten zal kunnen bewijzen bij de uitbouw van het ondernemingsrecht.

Onder het algemeen begrip «de rechtshandeling» worden de feiten besproken die het gevolg zijn van een menselijk handelen, waarmee het in het leven roepen van rechtsgevolgen, wordt beoogd. In deze categorie van rechtshandelingen, komt de onbegrensde wereld der overeenkomsten voor, waarbij, na een grondige ontleding van het begrip zelf en de evolutie die het heeft doorgemaakt, de voorwaarden tot geldigheid van de rechtshandelingen bestudeerd worden, nl. de wil, de bekwaamheid, het voorwerp en de oorzaak, onoverzienbaar terrein, waarvan het essentiële wordt herleid tot voortreffelijk beredeneerde en zakelijk geadstrueerde stellingen.

Na een kort hoofdstuk over het bewijs van de rechtshandelingen wordt nog uitvoerig uitgeweid over de tegenstelbaarheid ervan en over hun nietigheid, met interessante besprekingen, zoals de conversie van nietige rechtshandelingen, het onderscheid tussen de absolute en de relatieve nietigheid.

De laatste titel van het boek ligt helemaal in de specialiteit van Prof. Van Gerven die ons zijn uitstekend proefschrift heeft bezorgd over de bewindsbevoegdheid. Het is op de aanstelling, het bewind en de vertegenwoordiging dat de laatste titel van zijn algemeen deel betrekking heeft. Het spreekt vanzelf dat hierbij ook vergelijkingen met het Angelsaxisch recht, nl. met het trustrecht aan de dag komen en het geheel van deze titel vormt een bijzonder leerrijke stof, die we meestal in soortgelijke werken niet aantreffen.

Dit zeer summier overzicht van de inhoud van het boek zal reeds volstaan om er de originaliteit van aan te tonen, doch het is niet enkel origineel, het is gestoffeerd met een rijkdom van wetenswaardigheden en het is geschreven niet alleen in een voortreffelijk Nederlands, doch met een eenvoud en een duidelijkheid, die de meest ingewikkelde gedachtengang dadelijk begrijpelijk maakt.

Dit uiterst belangrijk werk kan niet genoeg geprezen en aanbevolen worden. Het is een weldaad voor de studenten in de rechtswetenschap en het zal een genot zijn voor de praktische juristen hier zoveel problemen die hun

dikwijls zoveel moeite bezorgd hebben, uiteengezet te vinden met de trefzekerheid van de sterke wetenschapsmens, doch ook met de bronklare helderheid van de geboren pedagoog. Ieder die het boek van Prof. Van Gerven leest, zal met ongeduld wachten op de volgende delen die in de reeks der « Beginzelen van Belgisch Privaatrecht » zullen verschijnen.

René Victor

INGEZONDEN

Vanwege de heer Ambtenaar van de Burgerlijke Stand der Stad Oostende ontvangen wij mededeling van het hieronderstaand schrijven dat door hem gericht werd aan de heer Minister van Justitie in verband met de

Overschrijving der vonnissen van echtscheiding in de registers van de burgerlijke stand.

* * *

Mijnheer de Minister,

Met betrekking tot art. 264 van het burgerlijk wetboek hebben wij — in de gevallen waarin de echtscheiding ten laste van beide partijen wordt toegestaan — ons steeds strikt gehouden aan uw onderrichtingen zoals ze werden bekendgemaakt bij circulaire Litt. EC/Pr-nr 9412 van 28 maart 1960.

Anderzijds bleek uit uw geëerde brief van 9.5.1966 met dezelfde referte, dat bij de overschrijving van de vonnissen geen enkel gedeelte van het dispositief mag worden weggelaten, ook niet de beslissingen over de toewijzing van de kinderen, het onderhoudsgeld en de verdeling van de huwelijksgemeenschap.

Onlangs ontvingen wij tot onze grote verbazing, ter overschrijving en uitvoering, vanwege de H. Procureur des Konings te Brugge verscheidene vonnissen waarbij bevolen wordt in de akte van overschrijving de passus te schrappen, die de echtscheidingsgrond aanhaalt waarop de uitspraak ten laste van de betekende partij is gesteund; volgens de opvatting van de Heer Procureur en van de rechtbank diende deze passus door puntjes te worden vervangen.

Vooraf werd ons reeds in het proces-verbaal van nazicht der registers een paar malen een opmerking in die zin gemaakt, maar telkens hadden wij aan de H. Procureur een gemotiveerd antwoord gestuurd, waarbij wij de redenen aanhaalden waarom wij meenden onze werkwijze niet te mogen veranderen.

Praktisch beschouwd moeten wij voortaan dus noodgedwongen de door de H. Procureur des Konings voorgedragen werkwijze toepassen, willen wij niet elk jaar een reeks rectificatievonnissen te verwerken krijgen die voor ons een grote hoeveelheid overbodig en nutteloos werk meebrengen.

Toen wij, ter gelegenheid van een persoonlijk onderhoud, de H. Procureur herinnerden aan het verbod van een tweede overschrijving, waardoor de weggelaten clause nooit meer in de registers zou kunnen worden opgenomen, kregen wij ten antwoord dat, in geval van betekening door de tweede partij, enkel deze tweede clause dient te worden overgeschreven en dat er derhalve aldus geen sprake is van een dubbele overschrijving.

Wij kunnen ons moeilijk van de indruk ontdoen dat dergelijke handelwijze niet beantwoordt aan de bedoelingen van uw onderrichtingen van 28.3.1960, des te meer omdat in al. 5 van nr I wordt bepaald dat « in het vooropgesteld geval dat één van de partijen beroep instelt tegen een enig vonnis dat over de vordering, ingesteld door ieder van de echtgenoten, uitspraak doet, de ambtenaar van de burgerlijke stand gans het beschikkend gedeelte dient over te schrijven nadat hij in de inleiding

van de overschrijving heeft opgetekend dat het vonnis alleen in kracht van gewijsde is gegaan hetzij ten aanzien van de hoofdeis, hetzij ten aanzien van de tegeneis. »

Wij zouden U dan ook zeer dankbaar zijn indien U ons ter zake uw geëerd advies wilde laten kennen.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Notarissen, jg. 1969 - nr. 12.

Rens R., Bij de nieuwe pachtwetgeving.

Tijdschrift voor Bestuurwetenschappen en Publiekrecht, jg. 1969 - nr. 6.

Polak M.V., Staatsman en veldheer. — Van Impe H., De toepasselijkheid van Prof. Burdeau's theorie over de oppositie op de Belgische toestanden. — Elst R., Taalgebruik bij het opstellen van bescheiden bestemd voor het Nederlandsprekend personeel in dienst van private bedrijven met exploitatiezetel in Brussel-hoofdstad.

Tijdschrift voor Aannemingsrecht, jg. 1969 - nr. 4.

Rechtspraak. — Rechtsleer. — Boekbespreking. — Zaak-registers voor 1969.

Nederlands Juristenblad, jg. 1970 - nr. 2.

Dassen J.M.H., De legitimatie van de gekozen minister-president en het parlementaire stelsel. — Goudsmit C.J., Rechtstraak van de Kroon op het gebied van de volksgezondheid.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, Jubileumnummer 1870-1970.

Polak J.M., De overheid in het Privaatrecht. Inleidende opmerkingen. — Gerbrandy S., De overheid als eigenares van onroerende zaken. — Wiarda G.J., De overheid als contractante. — Drooglever Fortuijn E., De overheid en de standaardcontracten. — Koopman T., De overheid als werkgeefster. — de Vries W.G., De overheid als verpachster. — Treurniet W.C., De overheid en de erfpacht. — Drion H., Overheid en onrechtmatige daad. — Simons D., De rechtsvormen van de overheidsonderneming. — Lubbers A.G., De overheid en het erfrecht. — van Soest J., Enige privaatrechtelijke aspecten van de belastingheffing.

nr. 5068.

Mendel M.M., Het statutaire doel van de n.v. in het Nederlandse wetsontwerp tot aanpassing van de eerste rechtlijn van de E.E.G. inzake het vennootschapsrecht.

Bestuurswetenschappen, jg. 1969 - nr. 6.

Somer J.C., Jurisprudentie van de gewone rechter in 1968. — Brinkhorst L.J., De rechtspraak van het Hof van Justitie in de jaren 1966-1968.

Arbitrale Rechtspraak, jg. 1969 - nr. 575-576.

Rechtspraak.

Journal des Tribunaux, jg. 1970 - nr. 4684.

Dupont A., Nouveaux aspects de la procédure de l'interdiction judiciaire.

Mouvement Communal, jg. 1969 - nr. 12.

Dethier R. et Desfaxes P., Dirigeants administratifs des villes et besoins de formation à la direction. — Ghenet H.R., La télédistribution. — Maes R., Chronique parlementaire. — Closset Ch. L., Chronique des revues de droit.

Revue de Psychologie des Peuples, jg. 1969 - nr. 4.

Bastide R., Psychologie des peuples et relations inter-ethniques. — Hiernaux J., L'anthropobiologie et la psychologie des peuples. — Boisset J.P., Contribution à la connaissance de la mentalité cévenole. — Royer C., Les Jurasieus du département français du Jura au XIXe siècle. — Benedict B., Les relations entre les ethnies à l'île Maurice. — Pélicier Y., Les drogues et la société permissive.